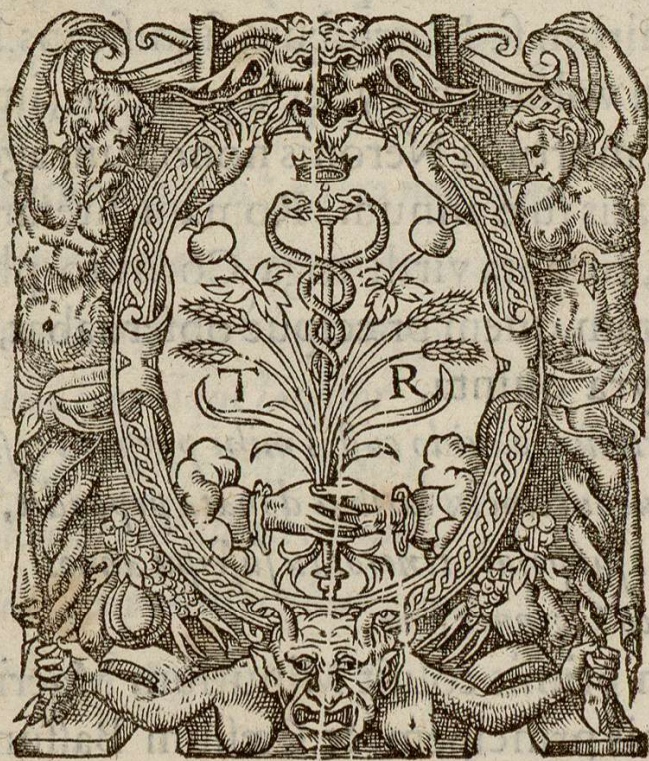

A. PERSII FLAC- ci Satyræ sex,

CVM DOCTISSIMI CVIVS-
dam viri commentariis, nunquam antehac
in lucem editis.

P A R I S I I S,

*Ex Typographia Thomæ Richardi sub Bibliis
aureis, è regione collegij Remensis.*

1 5 5 8.

Cum priuilegio Regis ad sexennium.

A. PERSII VITA.

Vlvs Persius Flaccus, vt author est Euse-
bius, Volaterris Hetruriæ ciuitate natus
est: quod & ipse videtur innuere, cùm ait
Satyra sexta,

Mihi nunc Ligus ora

Intepet, hybernâque meum mare, quâ latus ingens

Dant scopuli, & multa littus se valle receptat.

Lunai, &c. Describit enim portum Lunæ, quod op-
pidum est in Hetruria, quò secesserat: & mare suum
vocat, nimirum se Hetruscum significans. Natus est,
vt quidam volūt, sub Tyberio principe, imperij an-
no XXI. mortuus Neronis nono, cùm ageret trice-
simum ætatis suæ annum. Romam literarum causa
profectus, sumpta virili toga Cornuto philosopho
dedit operam, quem præcipuè obseruabat, vt ipse te-
statur Satyra quinta,

Cùm primùm pauido custos mihi purpura cessit,

Bullâque succinctus laribus donata pependit,

Me tibi supposui: teneros tu suscipis annos

Socratico Cornute sinu.

Amicos in primis coluit Minutium Macrinū, eque-
stris ordinis principem, & Cæsium Bassum poëtam
Lyricum. Præter has satyras nihil scripsisse testatur
Quintilianus lib. 10. de satyra loquens in hanc sen-
tentiam, Multum & veræ gloriæ, quanuis vno libro,
Persius meruit. Et Martialis,

Sapius in libro memoratur Persius vno,

Quàm leuis in tota Marsus Amazonide.

A. PERSII POETAE

VOLATERRANI IN SVAS

Satyras Prologus.

NEC fonte labra prolui Caballino,
 Nec in bicipiti somniasse Parnasso
 Memini, ut repenti sic poeta prodirem.

Heliconidasque, pallidamque Pyrenen

Illis relinquo, quorum imagines lambunt

Hederæ sequaces: ipse semipaganus

Ad sacra vatum carmen* afferro nostrum.

Quis expediuit psittaco suum χῶπε,

Picæque docuit nostra verba conari?

Magister artis, ingenique largitor

Venter, negatas artifex sequi voces.

Quod si dolosi spes refulserit nummi,

Coruos poëtas, & poëtidas picas

Cantare credas Pegaseium melos.

Hæc præfatio, quæ primæ Satyræ argumētū vice est, notat quorundā stultitiā, & sordes, qui sine labore poëtā nasci putāt, ipsi interim nihil cuiquam donantes.

* offero

Commentarius in Prologum.

Nec fonte.) Hoc præmīo significat magno labore se poëtam esse factum, non ut ferunt veteres repenti poëtas extitisse. Innuit quoque se propter paupertatem versus scribere. Notat etiam malos poëtas Romanos, qui cū essent imperiti, repenti se ut poëta iactitabant.

Caballino.) Hesiodus initio Theogoniæ ait, sibi pastori Musas apparuisse, se ab illis ramo laureo esse donatum, ad vndam Hippocrenes etiam deductum, cuius hau-
 stu cōceperit spiritum poëticum, intellexerit præsentia, præterita, & futura. Caterū mordacitate satyrica initio notat has fabulas, quanquam priscos illos optimos fuisse poëtas innuat.

Parnasso.) Videri potest hoc à poëta fictum. Nam quia Parnassus mons Phocidis

A ij

A. P E R S I I

facer est Apollini Musarū principi, ideo sic locutus est: quasi spiritus diuinus illic dormientibus poeticam infunderet. Aiunt enim poetice non cōtingere sine enthusiasmo. i. afflatu diuino. Interpretes tamen referunt hoc ad somnium Enni. Somniauit enim secundum Pythagoricam μετεμψύχωσιν in suū corpus migrasse Homeri animā.

Heliconidāsque.) Quamquam figmentum reprehendit hac prateritione, attamen fatetur optimos fuisse prius poetās, qui quodā numine afflati videntur fuisse. mox se comparat cum illis, ac magna modestia se esse poetam negat.

Pyrenen.) Acrocorinthus mons est iuxta Corinthū: quo etiam in loco est Corinthiorum arx. Illic erat Pyrene mons Musis facer, quēque altoqui prater fontes omnes, quia his delectabatur, Musis consecrant. Existimabant autem antiqui fontibus inesse quoddam numen, cuius nomine fons dicebatur.

Hederæ.) Ab euentu significat eos fuisse bonos poetās. Poetis autem statuæ ponantur in ædibus Camænarum. Adicit hederas, quoniam hederā coronabatur poeta. Attamen aiunt nonnulli maiores poetās coronatos fuisse lauro, minores verō hederā: quod tamen non semper obseruatur.

Semipaganus.) Modesta sui extenuatione vititur. negat enim se poetam esse. Subest tamen ironia, vt per totum locum. Nam Alciatus in parergo iuris, Paganos ait appellari eos qui in pagis atque villis degunt, nec militant. Itaque apud iurisperitos paganus opponitur militi.

Ad sacra.) Videtur alluisse ad templum Apollinis Palatini, in quo recondebantur poetarum carmina. Aut fortè ait se penè paganum esse & prophanum, sed tamen accedere ad sacra vatum afflatorum numine, cum altoqui numine careat.

Quis expediuit.) Similitudine ænigmatica significat se coactū esse carmina scribere propter paupertatem: atque innuit poetice non inertia, sed summo labore acquiri. Porro Cæsar Augustus parta Actiaca victoria psittacum emit, qui sonabat Aue Cæsar.

Picāsque.) Augustus quoque post Actiacam victoriam, picam est mercatus, sonantem, Aue Cæsar.

Magister artis.) Innuit paupertatem artium esse inuentricem. Nam Theocritus hanc vnam ait artes excitare. Sic psittacus cum videt sibi cibum abstrahi, ni dictatam sonet vocem, demum loquitur, cogente famelico ventre. Locus est ab efficientibus.

Quod si, &c.) Conclusio est cum amplificatione hyperbolica: ac significat paupertate & quæstus spe poetās effici.

Coruos, &c.) Alludit ad coruum illū quem emit Augustus duobus millibus nummū, quod sonaret Aue Imperator Cæsar. Locus sequens variè legitur: in quibusdam est, poetridas, quod parum placet, neque recipitur.

Melos.) λ interdum apud Græcos naturā habet duplicis: itaque prior syllaba producit, vt etiam apud Homerum. legedū putat nectar Politianus, sed melius melos.

S A T Y R A P R I M A.

In scriptores qui tantū ad voluptatem inepta quædā & nihil ad bonos mores faciētia scriberent.

O Curas hominum, o quantum est in rebus inane?
 Quis leget hæc? min' tu istud ais? nemo, hercule. nemo?
 Vel duo, vel. Nemo. turpe & miserabile. quare?
 Næ mihi Polydamas, & Troiades Labeonem

Prætulerint? nugæ: non si quid turbida Roma
 Eleuet, accedas, examén ve improbum in illa
 Castiges trutina: nec te quæsiueris extrâ.
 Nam Romæ quis non? ab si fas dicere! sed fas:
 Tunc, cùm ad canitiem, & nostrum istud viuere triste
 Aspexi, & nucibus facimus quæcunque relictis:
 Cùm sapimus patruos: tunc tunc ignoscite. nolo.
 Quid faciam? sed sum petulanti splene cachinno.
 Scribimus inclusi: numeros ille, hic pede liber
 Grande aliquid, quod pulmo animæ prelargus anhelet.
 Scilicet hæc populo pexúsque togæque recenti,
 Et natalitia tandem cum sardonysche albus,
 Sede leget celsa, liquido cùm plasmate guttur
 Mobile colluerit, patranti fractus ocello:
 Hic neque more probo videas, neque voce serena
 Ingentes trepidare Titos, cùm carmina lumbum
 Intran, & tremulo scalpuntur ubi intima versu.
 Tún' vetule auriculis alienis colligis escas?
 Auriculis, quibus & dicas cute perditus, Ohe
 Quid didicisse? nisi hoc fermentum, & quæ semel intus
 Innata est, rupto iecore exierit caprificus?
 En pallor, seniúmque: ô mores! vsque adeóne
 Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter?
 At pulchrum est digito monstrari, & dici, hic est.

Tâtum hoc spe
 Et hodie qui
 scribunt, vt glo
 riam & famam
 capient, non vt
 prosint, cùm ef
 fœminata vo
 ce recitent.

Ohe, quid pro
 dest didicisse li
 teras, nisi osten
 tes eruditionē
 tuam, quā tâto
 studio parasti?

A. PERSII

Tén' cirratorum centum, dictata fuisse
 Pro nihilo pendas? ecce inter pocula quærunt
 Romulidæ saturi, quid dia poemata narrent.
 Hic aliquis cui circum humeros hyacinthina lana est,
 Rancidulum quiddam balba de nare locutus,
 Phyllidas, Hypsipilas, vatum & plorabile siquid,
 Eliquat, & tenero supplantat verba palato.
 Assensere viri. nunc non cinis ille poëta
 Felix? nunc leuior cippus non imprimat ossa?
 Laudant conuiua. nunc non è manibus illis,
 Nunc non è tumulo, fortunatâque fauilla
 Nascentur viola? rides, ait, & nimis uncis
 Naribus indulges. an erit, qui velle recuset
 Os populi meruisse, & cedro digna locutus
 Linquere nec scombro metuentia carmina, nec thus?
 Quisquis es ô, modò quem ex aduerso dicere feci,
 Non ego, cùm scribo, si fortè quid aptius exit,
 (Quando hæc rara auis est.) si quid tamen aptius exit,
 Laudari metuam. neque enim mihi cornea fibra est:
 Sed recti finemque, extremumque esse recuso
 Euge tuum, & bellè. nam bellè hoc excute totum,
 Quid non intus habet? non hîc est Ilias. Acci
 Ebria veratro, non siqua eligidia crudi
 Dictarunt procures, non quicquid denique lectis

Phyllis & Hypsipile Heroi
 des ex Ouidij
 epistolis satis
 notæ.

In scribendo nō
 hoc spectandū,
 vt laudemur tū
 tū, sed vtrū
 quia honestum
 est, id agendum.

Ilias, nihil mo-
 ror Accium La-
 beonē, qui bel-
 leboro se pur-
 gat, & cœnis
 laudatores re-
 dimit.

Scribitur in citreis calidum scis ponere sumen,
 Scis comitem horridulum trita donare lacerna.
 Et verum, inquis, amo: verum mihi dicite de me
 (Qui pote? vis dicam? nugaris, cum tibi calue
 Pinguis aqualiculus propenso sesquipede extet.
 O lane, à tergo quem nulla ciconia pinsit,
 Nec manus auriculas imitata est mobilis albas,
 Nec linguæ, quantum siliat canis Appula tantum.
 Vos ô patricius sanguis, quos vivere fas est,
 Occipiti cæco, posticæ occurrite sanna.)
 Quis populi sermo est? quis enim, nisi carmina molli
 Nunc demum numero fluere, ut per læue seueros
 Effundat iunctura ungues? scit tendere versum
 Non secus ac si oculo rubricam dirigat uno:
 Siue opus in mores, in luxum, & prandia regum,
 Dicere res grandes nostro dat Musa poëta.
 Ecce modò heroas sensus afferre videmus
 Nugari solitos Gracè, nec ponere lucum
 Artifices, nec rus saturum laudare, ubi corbes,
 Et focus, & porci, & fumosa Palilia sæno:
 Vnde Remus, sulcòque terens dentalia Quinti,
 * Quum trepida ante boues * dictatorem induit uxor:
 Et tua aratra domum lictor tulit. euge poëta.
 Est nunc Briseis quem venosus liber Acci,

Felix qui non
 est tã stupidus,
 quin sentiat a-
 dulatorû sub-
 sannationes, cû
 alioqui laudât.

Siue comœdiâ,
 siue tragœdiâ
 velit scribere,
 magnus arti-
 fex.

* Quem
 * dictatu-
 ram

In cacozelos,
 & nimium anti-
 quitatis admi-
 ratores, vitia
 pro virtutibus
 æmulantes.

A. PERSII

Sunt quos Pacuuiusque, & verrucosa moretur

Antiopa, ærumnis cor luctificabile fulta.

Hos pueris monitus patres infundere lippos

Cùm videas, quærisne unde hæc sartago loquendi

Venerit in linguas? unde istud dedecus, in quo

Trossulus exultat tibi per subsellia læuis?

Quidam tam
gloriæ sunt a-
uidi, vt vel in
capitis sui peri-
culo ad eloquē-
tiam quandam
conuertantur.

Nilne pudet capiti non posse pericula cano

Pellere? quin tepidum hoc optes audire, decenter.

Fures, ait Pedio: Pedius quid? crimina rasis

Librat in antithetis, doctas posuisse figuras

Laudatur: bellum hoc. hoc bellum? an Romule ceues?

Mén' moueat quippe, & cantet si naufragus, assensum

Protulerim? cantas, cùm fracta te in trabe pictum

Ex humero portes? verum, nec nocte paratum

Plorabit, qui me volet incuruasse querela.

Sed numeris decor est, & iunctura abdita crudis.

Berec. Nōnul-
li arbitrantur
Neronē vt du-
rum in versu
hîc notari.

Claudere sic versum didicit, Berecynthius Atys:

Et qui cæruleum dirimebat Nerea Delphin:

Sic costam longo subduximus Apennino.

Arma virum. nōne hoc spumosum, & cortice pingui?

Vt ramale vetus vagrandi subere coctum.

Quidnam igitur tenerum, & laxa ceruice legendum?

Tor. Hos ver-
sus vt nimis tur-
pidos ridet.

Torua Mimalloneis implerunt cornua bombis,

Et raptum vitulo caput ablatura superbo,

Bassaris, & lyncem Mœnas flexura corymbis
 Euion ingeminat, reparabilis adsonat Echo.
 Hac fierent, si testiculi vena vlla paterni
 Viueret in nobis? summa delumbe salina
 Hoc natat in labris, & in vdo est Menas & Atys.
 Nec pluteum cædit, nec demorsos sapit ungues.
 Sed quid opus teneras mordaci radere vero
 Auriculas? vide sis, ne maiorum tibi fortè
 Limina frigescant. sonat hîc de nare canina
 Littera: per me equidem sint omnia protinus alba,
 Nil moror, euge, omnes etenim bene miræ eritis res.
 Hos iuuat: hîc, inquis, veto quisquam faxit oletum.
 Pinge duos angues: pueri, sacer est locus, extrâ
 Meiite, discedo. secuit Lucilius urbem
 Te Lupe, te Muti, & genuinum fregit in illis.
 Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
 Tangit, & admissus circum præcordia, ludit,
 Callidus excusso populum suspendere naso:
 Mén' mutire nefas, nec clàm, nec cum scrobe? nusquam.
 Hîc tamen infodiam: vidi, vidi ipse, libelle,
 Auriculas asini quis non habet? hoc ego opertum,
 Hoc ridere meum tam nil, nulla tibi vendo
 Iliade, audaci quicunque afflate Cratino,
 Iratum Eupolidem prægrandi cum sene palles.

Si vel tâtillum
 esset nobis in-
 dustriæ, nô ver-
 saremur sem-
 per in iisdè ar-
 gumentis tam
 vulgo protri-
 tis.

Lucilij liber-
 tas.

Horatij dexte-
 ritas.

Scrob. Alludit
 ad fabulâ Mi-
 dæ regis.

A. P E R S I I

Aspice & hæc, si fortè aliquid decoctius audis,

Nolo lectore
mathematicæ
aut horū opi-
nionē turgidū,
sed sani iudi-
cij.

Vnde vaporata lector mihi ferueat aure.

Non hic, qui in crepidas Graiorum ludere gestit,

Sordidus, & lusco qui possit dicere lusce,

Sese aliquem credens, Italo quòd honore supinus

Fregerit heminas Arreti adilis iniquas:

Nec qui abaco numeros, & secto in puluere metas

Scit risisse vafer, multum gaudere paratus,

Si Cynico barbam petulans Nonaria vellat:

His mane edictum, post prandia Callirhoën do.

Commentarius in Satyram primam.

O curas.) Vt ex Fabio colligere licet, Persij tempore effœminata & lasciua erat cõpositio. Hac igitur satyra Persius poëtas reprehêdit & rhetores, qui effœminata pronuntiatione utebantur, vt populo placerent, vel in recitatione, vel causarum actione.

O quantum.) Principium est abruptum & asperum more satyrico. Est autem vsus sententia per exclamationem, qua damnat omnes mortalium vanitates. Descendet postea ad vanitatem scriptorum & auditorum.

Quis leget, &c.) Inducitur veluti dialogismus, atque initio contextus interrumpitur: hoc autem veluti per prolepsin inferitur, qua significat se non esse sollicitum de vulgi iudicio.

Nemo Hercule.) Aseueratio est per congeminationem, addito etiam iureiurando. Subiicitur tamen dubitatio, cui adnectitur correctio ad maiorem confirmationem: si tamen aliter dictiones distinguantur, aliud esse sensus poterit.

Polydamas.) Par ænigma Romanos taxat vt effœminatos, neque est dignatus nuncupare virili genere. Sic libro secundo Iliados Therites Græcos appellat Achiuos.

Examénve.) Insigni metaphora iudicium significauit: quia examen lingula statere ostendit æqualitatem aut inæqualitatem ponderis. significat igitur iudicium nostrum non esse metiendum ex populi opinione.

Nam Romæ.) Rationem subnectit priorum per aposiopesis, ac cum indignatio ne quadam ridet. Fingit autem initio se dubitare: & demum animo confirmato varios Romanorum mores reprehendit.

Tunc cum ad.) Culpam auget ab ætate. Nam iuuenis veniã non meretur, nec senex. ergo hæc causa est scribendæ Satyræ. Ceterum senectutē descripsit à signo & effectu.

Nucibus, &c.) Prouerbiū est, relinquere nucas. i. relinquere stoliditatem puerilem. Nam pueri nucibus solent lufitare. Solebant quoque noui mariti nucas spargere, quo significarent se relinquere pueritiam.

Cum sapimus patruos.) Pueri olim apud patruos educabantur, ut sanctius eorum mores formarentur, qui sæpenumero corrumpuntur parentum indulgentia.

Sed sum petul.) Demum suæ naturæ ait indulgendum sibi, sequē satyram scripturum. Aiunt autem lienem efficere homines lætos per accidens, quia attrahit sanguinē melancholicum. Ita sanguis relictus purus lætitiā efficit.

Scribimus.) Hæc propositio est reprehensionis: ac scriptores Romanos notat, quod cum utantur dictionibus grandiloquis, attamen in recitatione soleant uti voce effœminata atque molli, & præ se ferente quandam libidinem.

Scilicet hæc.) Nunc taxat recitationem lasciuam: atque utitur hypotyposi, ut rem oculis subiiciat.

Sardonyche.) Sardonyx, lapis est pretiosus, ita nuncupatus ex similitudine quam habet cum sarda lapide, & onyche.

Plasmate.) Sic Fabius vetat ne vox plasmate effœminetur. Est autem plasma liquida potio, quæ bibebatur ad suauitatem vocis. eam opinor conficiebant phonsci. Sic medici solent efficere arteriacas, quæ potiones lubricant arteriam, ablatâque scabritie vocem efficiunt liquidam.

Ocello.) Hoc meritò attexit, quoniâ oculi maximè fatentur animi vitia, suntq; mētis indices. Sic apud Theocritum primo Idyllis amator describitur ab oculis tumidis.

Hic neque.) Nunc transit ad vituperationem auditorum, qui lasciuia poëtæ recitatione incenduntur ad libidinem.

Titos.) Tituli lingua prisca dicebantur milites, à tutanda patria. Vnde & Titi appellati sunt quidam Romani. Titi quoque lingua prisca appellantur columbi, qui lasciuui sunt. sic igitur significauit ænigmaticè Romanos venereos & lasciuos.

Tún' vetule.) Acerba apostrophe insectatur vetulum poëtam, ut vitij authorem. utque maiorem ostenderet indignationem, vocabula congeminauit.

Nisi hoc.) Si quidem ita distinguatur verba, augebit Persius vitium ex poëtæ venditione, quem ita imitatur, ut metaphoris hominem prauum exprimat.

Exierit caprificus.) His metaphoris significauit hominem ambitiosum & scientiæ ostentatorem. nam fermentum tumefacit massam, sequē prodit. Caprificus autem, quæ est ficus syluestris, saxa solet rumpere, & foras prodire.

En pallor.) Exclamat ad indignationem Persius, & ambitionem poëtæ illius carpit. Adiiicitur argumentum ab effectu & ab ætate.

At pulchrū.) Hypophora est ambitiosi: Estque allusio ad dictum illius aniculæ quæ aquatum ibat, dixitque, Hic Demosthenes. Qua in re reprehenditur Demosthenes à Cicerone, quia summopere est gauisus.

Tén' cirrato.) Adiiicit ambitiosus aliam laudem, loquiturque de suo filio, ut de se per Metonymiam. Solebant autem præceptores discipulis quædam dictare imitanda. Solebant quoque dictare locos insignes desumptos ex oratoribus & poëtis.

Cirratorum.) Pueri Romani intonsi erant, cirrósque habebat, & capillos crispas. Demum cum ad adolescentiam peruenerant, cæsariem Veneri dicabant.

Ecce inter.) Antea locutus est de recitatione publica, quæ fit in basilicis & exhedris. Nunc reprehendit priuatam recitationem, quæ fiebat inter pocula & conuiuia, quo tempore de virtutibus poëtæ iudicari non potest.

Hic aliquis.) Proceres Romani libenter inter cœnam poëmata audiebant. Itaque recitatorem vituperat, ac mira verborum effictione locutionem ipsius imitatur atque pronunciationem, quod est energiæ.

Læna est.) Læna vestis est villosa quæ superinduitur pallio aut tunica. Hyacinthina appellatur ab hyacintho, cuius flos est purpureus. Quidam, & ianthina: & intelligitur ex purpura violacea. Primùm igitur exagitat cultum mollem.

De nare locutus.) Sic Fabius libro nono vetat ne per nares vox exire censeatur. Vetat item ne vox effœminetur cantico, atque in vocis inclinationibus. Fabij tempore.

A. P E R S I I

cantare videbatur, & veluti per narem loqui. Hoc loco taxat cantica quæ usurpabantur in pronuntiatione.

Phyllidas.) Phyllis regina fuit Thraciæ, quæ amoris impatientia cum Demophron non reuerteretur, se suspexit. Hypsipyle, quæ patrem Thoantem seruauerat, à Lénia-
dibus expulsa est, multasque calamitates pertulit, & ob id pluraliter dixit.

Supplantat.) Eleganti metaphora significat teneram & effœminatam pronuntiationem. Nam quemadmodum supplantare est pede supposito aliquem deicere: Ita verba supplantantur, cum dimidiata & exili voce pronuntiantur, & quasi supprimuntur.

Nunc non cinis.) Merismus est, alluditque poeta ad preces antiquorum, qui leuem terram mortuis optabant. Dicit igitur Persius ironice, an non poeta futurus sit beator ex commendatione conuiuarum.

Nunc non è.) Crescit oratio. antea enim dūtaxat dixit assensum, nunc etiam adiicit laudem: & continuo subnectit maiorem felicitàtem poetæ mortui. Ironice significat huiusmodi conuiuarum commendationem nihil prodesse.

Naribus indulges.) Obiectio est cuiusdā, qui irrisum poetæ sensit. Sunt autem derisores, qui naso sunt aquilino & adunco. hinc prouerbiū, Adunco naso suspēdere.

Et cedro digna.) Olim vgebantur libri cedrelæo, id est, oleo cedrino. Nam propter amaritiem non sinit libros corrumpi à blattis & tineis. Potest etiam referri ad cedriam, id est cedri resinam, quæ omnia conseruat ad immortalitatem. Potest etiam referri ad cedrinos libros, vt postea dicit de citreis. Nam cedri lignum nec cariem nec teredinem sentit.

Scombros.) Olim mali libri vendebantur salsamentariis ad facienda inuolucra & cucullos. Atque ita est locutus per prosopopœiam de optimis carminibus.

Quisquis es.) Hic finitur dialogus, ostenditque Persius laudem non esse recusandam, nec tamen in laude vulgi omnia ponenda, cum sæpenumero ab adulatione profiscatur, non à veritate. Hæc pars etiam refertur ad locum, Quis leget hæc?

Rara auis.) Adiecit modestiam extenuationis, ne in vitium ipse incideret. Est autem prouerbio vsus quod dicitur de re noua, rara, & inusitata. Metaphora ducta est ab auibus peregrinis.

Neque enim, &c.) Hoc quoque prouerbialiter dicitur de his qui nullo affectu humano tanguntur, & sunt penè insensibiles. Nam cornu ex his est partibus corporis quæ non sentiunt. Fibræ autem extremitates extorum significant. hinc pro corde accipitur.

Recti finemque.) Nunc demum explicat quo modo sit laus accipienda. non enim omnia ad eam seu ad finem sunt referenda: si tamen illa sequatur, non recusanda.

Ebria veratro, &c.) Se dissimilem aliis dicit, qui propter gloriam scribunt. ac notat Accium Labeonem, cuius initio meminit. Is autem scripsit Briseidem & Iliadem. Porro significat illum multum laborasse, adeo vt caput helleboro purgarit, quod accuratius componeret. Interim tamen subest allegoria. Nam quia helleborum utile est medicandis furoribus, ideo significat insanum fuisse Accium.

Dictarunt.) Notat & mores & compositionem. cum autem dixit, elegidia, significauit elegias futes, aut nimis lasciuas & molles. Est autem diminutiuum Græcum.

In citreis.) Citrus est duplex: Altera fert mala, quæ dicuntur nerontia, vt vocat interpretes Nicandri: altera quæ similis est cupresso syluestri, ex qua pretiosissime mensæ conficiebantur. Fiebant quoque ex illa pugillares citrei.

Calidum scis ponere fumen.) Argumentum est à repugnantibus. repugnant enim, veritatem amare, & iudicium donis corrumpere. Illi porro qui se laudari volebant facta cœna, laudicœni (vt ait Plinius) vocabantur.

Qui pote?) Persius diuiti ambitioso respondet, additis etiam maledictis more satyrico. Additur signum physiognomicum, quo significat naturam huius hominis ineptam esse condendis versibus. Nam qui corpulenti sunt & crassi, raro habent acumen & ingenium, sine quo poeta esse nequit.

Aqualiculus.) Metaphora est sordida, sed conueniens idiotismo satyricorum. Est enim aqualiculus vas in quod sordida porcorum edulia coniiciuntur. hinc ventres significauit, quia in ventres confluunt sordes.

O Iane.) Hac exclamatione poeta indignabundus significat procures Romanos adulatoribus esse derisui simul atque se verterint. Ianus autem bifrons erat: cumque utrobique haberet oculos, postica fanna derideri non poterat.

Ciconia pinxit.) Ex diuo Hieronymo hinc ciconia significare videtur incuruationem quandam vultus, id est productionem more ciconiarum: quod signum erat irrisionis apud antiquos. Alij referunt ad digitos coactos in morem rostri ciconiæ.

Nec manus.) Cum manus auri apponitur & mouetur, signum est irrisionis. Ex notatione autem significauit auriculas asini. Nam iumentorum aures sunt mobiles, hominum immobiles: aures autem asinorum plenæ sunt pilis albis.

Sitiat canis Appula.) Exerta lingua signum est irrisionis: addidit iconem à canibus Apuliæ, quæ regio est siticulosa admodum.

ô patricius.) Hæc Apostrophe indignitatem irrisionis ostendit à personæ circumstantia. Monet autem Romanos, ne in posterum se propinent irridendos adulatoribus.

Sannæ.) Hinc sannam appellat oris distortionem vel ridiculi captandi vel irridendi causa: vnde dicuntur sanniones.

Nunc demum numero.) Aetologia vititur, qua effingit ambitiosi & assentatoris verba. Hinc autem laudatur compositio carminis, cuius iunctura careat hiato vocalium & asperitate consonantium, ac lenissimè fluat.

Effundat iunctura vngues.) Metaphora ducta est à marmorariis, qui marmor bene politum esse existimant, & commissuras aptissimè iunctas, si exploratoris vnguis non adhærescat, nullamque offendant scabritiem.

Ac si oculo rubricam.) Fabri materiarij amussim tingere solent rubrica, ut designent quid amputandum, quoque pacto sit opus dirigendum. Duplex est rubrica apud Dioscoridem: synopica, quæ pretiosior est: & fabrilis, de qua intelligit Persius. Ea autem fieri potest ex ochra combusta. ita significat optimum carminis artificem.

Siue opus.) Antea commendauit compositionem, nunc verò sententiam & argumentum. Quidam nimis subtiliter ista interpretantur, ac per mores comœdiam intelligunt, per luxum satyræ: per prandia regum, tragœdiam: quasi sit locutus de Atreo & Thyeste. Ego verò hoc simpliciter accipiendum putò, vel ad satyræ referendum.

Ecce modò.) Alios poetas notat, qui cum res tenues describere non possint, grauissimas attentant. Occasionem sumpsit à superioribus vulgi verbis.

Nec rus saturum.) Apud poetas descriptiones sunt quarundam rerum amœnæ, in quibus qui poeticæ operam nauant, primum exercentur. Talis est descriptio fluuij, luci, arcus cælestis, auroræ. Hæc qui describere non potest, quomodo sufficiet magno operi?

Fumosa palilia.) Pastores solebant palilibus pyras construere, & stipulis & fœno: easque transilire.

Vnde Remus.) Addit obiter historiam, qua symbolicòs significat Romanos à pastoribus & ab agricolis ortos: ac sic exprobrat illis generis ignobilitatem, ne in posterum sint ambitiosi.

Et tua aratra.) Quintus Cincinnatus cum hæredium quatuor iugerum araret trans Tyberim, à viatore salutatus est Dictator. itaque liberato cõsulari exercitu, qui ab hostibus aliquando obsessus fuerat, partaque insigni victoria, ad agriculturam rediit.

Est nunc Briseis.) Fabius ait capite sexto libri secundi, duo vitia in lectione vitanda, ne durescamus in lectione antiquorum, ut Catonis & Gracchorum: præterea ne recētes lasciuiæ fosciculos sectemur. De posteriori genere & antea dixit, & mox etiam aget: nunc verò in antiquarios inuehitur.

Pacuiusque.) Accius & Pacuius (vt ait Fabius libro decimo) optimi sunt tragici, sed antiqui nimis. Probantur ipsorum fabulæ grauitate sententiarum, pondere verborum, autoritate personarum. plus est virium Accio, Pacuius doctior videtur. A Pacuio scriptam Antiopam testatur Cicero libro primo de finibus. Sic opinor, Briseis tragœdia quædam fuit Accij.

Cor iustificabile.) Poeta de industria est imitatus duras Pacuij voces, vt suspicer à Persio versum vnum anapæsticum & alterius initium in hunc locum esse ex Pacuio tractum.

Hos pueris, &c.) His versibus notare videtur non solum vsurpatores verborum obsoletorum, sed eos quoque qui compositione lasciuebant, vt apparet in sequentium connexionem.

Trossulus.) Trossuli sunt appellati equites Romani à Trossulo Volscorum oppido, quod ab illis est captum sine auxilio peditum. Dicuntur etiam trossuli homines bene habiti, bene curati, quasi Torosuli. author Nonius.

Nilne pudet.) Eodem modo damnat oratores, qui in causis capitalibus exornationes & concinnitates figurarum adhibebant, quæ sunt potius generis demonstratiui, quam iudicialis. Illic enim delectamus, hîc verò periculo moueri debemus. Sic Fabius quosdam notat qui in plausibiles & fauorabiles locos excurrerant, vt à circumstante corona laudarentur, nec interim causam defendebant.

Fur es, ait.) Propositionis subnectit exemplum fictum, vt ostendat quàm homines fatui sint securi præ gloria. Origo huius exempli est ex historia. Nam tempore Neronis Pedius Blesus accusatus est, quod expilasset fanum AEsculapij, & sacrilegij, & læsæ maiestatis.

Librat in antithetis.) Hoc Synecdochicòs est accipiendum, vt significet illum figuris vti apertam habentibus exornationem, cum figuræ generis iudicialis vim habere debeant, vt ait Fabius. Illud Librat referendum est ad concinnitatem periodorum, quibus includebat obiectiones, vt videretur periodos appendere in balance. Illud Rasis ductum est ab operibus torno factis.

An Romule ceues.) Apposuit cui hypophoram, cui continuò respondet per indignationem proposita rei turpitudine. Cæterum illud Ceues ductum est à canibus clunes agitantibus cum adulantur. Appellauit Romulos, Romanos, per Ironiam, à contrarietate morum petitam.

Cum fracta te in trabe.) Adiicit argumētum à simili, ac in similitudinis redditione eiusdem rei continuationem sequitur. Erat autem consuetudo, vt qui naufragium fecisset, naufragium suum in tabella quadam depingeret, vt ita homines ad misericordiā commoueret, ac stipem colligeret.

Verum, nec nocte, &c.) Adiicit demum Epiphonema, ac significat opus esse vt oratio afficiatur, antequam afficiat iudicem. Quinetiam in periculo non opus esse vsque adeo præmeditata oratione & elaborata, sed potius vera & viuida.

Sed numeris decor est.) Veluti per parenthesin inseruerat sermonem de oratoribus. Quidam igitur per obiectionem reuocauit disputationem ad poëtas: quos statim Persius damnat, cum vtantur molliissimis versibus, nimisque exulta compositione, cum interim non sublit optima sententia. Hoc carmen videtur ex cuiusdam obiectione ostendere compositionem illius oratoris bonam propter numeros & iuncturas decoras. Obiectionem deinde soluit Persius ex similitudine compositionis quorundam poëtarum, quos damnat, vt pariter damnet compositionem illorum oratorum.

Claudere sic versum, &c.) Subnectit quosdam versus procerum Romanorum notabiles, vel ob nimiam molliitudinem, vel ob nimiam amplitudinē. Itaque sensus esse poterit, in compositione non præmeditata nullo modo apparere ornamenta dicendi. atque hic est sensus versus prioris.

Delphin.) Alludit ad delphinem illum qui Arionem citharædum transuexit, cum

esset ille à prædonibus in mare eiectus.

Apennino.) Montes Apennini oriuntur ab Alpibus, ac perpetuo dorso Italiam per longitudinem in duas partes diuidunt. Hic autem versus significare videtur excusam fuisse partem aliquam montis Apennini. Adnotandumque est illud Costam dictum esse nimis affectatè.

Arma virum.) Per allegoriam significat Virgilianos versus diligenter esse compositos atque maturatos, vt nihil insit superuacaneum, sed sententiæ respondeat compositio.

Vægrandi subere costum.) Allusio est ad arborem quæ dicitur suber, quæ miram habet corticis redundantiam. Itaque metaphoram continuat in carmine sequenti, cum dixit, vægrandi subere, &c.

Quidnam igitur.) Interrogatio huc pertinet, vt exemplum subiiciatur carminis mollis cum amplitudine, quoniam Persius negarat tales esse Virgilianos versus. Iam verò taxat pronunciationem effœminatam. Etenim laxa ceruix vocem efficit teneram, conferta vegetam.

Mænas.) Mænades appellantur Bacchi sacerdotes propter furorem. Sunt enim lymphatæ & phanatæ, qua de causâ Thyades quoque appellantur. Meminit autem lyncis, quia lynces dicantur Baccho, eiûsque currum trahunt.

Hæc fierent.) Nunc grauiter inuehitur in mollitiem superiorum versuum, nec reformidat (quod Satyricorum est) verborum obscœnitatem & cacophaton.

Torua Mimalloneis.) Versus sunt desumpti è malo quodam poëta & affectato, quibus continetur descriptio sacrificij Bacchici, inestque hypotyposis.

Mimalloneis.) Ait Suidas Mimalloneos fuisse Bacchi sacerdotes, quorum nomen est ductum ab imitatione. antea appellabant Cladonas, vt opinor à thyrsis est virgula quam plerique in manu gestare solent.

Bassarides.) Nonnulli hunc locum allegoricè accipiunt, propter Baccharû furorem, ac per vitulum intelligunt Pentheum, qui desertus est à matre Agaue, cæterisq; Bacchis, quòd Orgia sacrificia Bacchi contemneret, ac vitulus esse videretur. Appellatur Bacchæ Bassarides à Bassara, quæ lingua Thracum pellem lyncis significat. Hac enim pelle amiciebantur Bacchæ sacerdotes Bacchi.

Mænas & Atys.) Post compositionem etiam notat pronunciationem, quæ effœminata est & liquida. Ac videtur alludere ad id quod pri⁹ dixit, liquido cum plasmate guttur mobile colluerit, &c. nisi fortè respiciamus ad causam naturalem. os enim sicum efficit vocem raucam, humidum languidam, & lubricum fluentem. Respexit quoque ad lasciuiam.

Nec pluteum cædit.) Parœmia est ab adiunctis petita. Nam qui sunt cogitabundi, ac diligenter quod scribunt emendant, plerumque non succedente vena ferire solent pulpitem, aut vnguem arrodere. sic igitur significat non esse accuratam illorum poëtarum compositionem.

Sed quid opus teneras, &c.) Hac obiectione proponit Persius incommodum, si scribere satyram pergat, & Romanos offendere. Est enim futurum vt sportulam in limine quæ speratur, in posterum non ferat.

Canina litera.) Dum canis ringitur, pronunciat literam R. hinc per prouerbium litera canina reprehensionem significat, & maledicentiam. sic canina facundia, eloquentia est conuitiatrix, qualis est in rabulis.

Per me equidem.) Concessio est Ironica: ac poëta admonitus significat se Romanos non esse reprehensurum, cum interim contrarium intelligat, ac se satyram inscripturum innuat.

Veto quisquam.) Allegoria est Ironica, qua significat se non reprehensurum vitia Romanorum, quum tamen contrarium intelligat. Nam solebant antiqui in locis sacris depingere angues, vt deterriti pueri locum non contaminarent.

Pinge duos angues.) Pingebantur illic angues, vel quia solent esse formidini pueris, vel quia ita significabatur loci genius. Vt Aeneas libro tertio Aeneidos dubitat an serpens sit loci genius qui apparuerat.

Secuit Lucilius urbem.) Exemplo Lucilij & Horatij probat sibi licere satyrā scribere. Porro genuini dentes illi sunt postremi, qui ferè vigesimo anno nascuntur.

Te Lupe, te Muti.) Lucilius lupum improbum helluonem sæpe taxat in satyra. sæpe quoque taxat Mutium Scruolam socerum Craffi oratoris. Alij tamen de Albutio intelligunt, (vt opinor) malè. Iam verò oportet obseruare αὐχὺς λαθόν. Erat enim dicendum, fregit in vobis: sed per synthesim retulit ad Romanos, cum dixisset urbem, per Hypallagen Romanos indicans.

Et admissus circum præcordia.) Horatius in notandis amicorum vitiis tam cauta vtitur Ironia, vt amici se reprehendi nesciant. Præcordia autem dixit, quia illic sedes est latitiæ, si credimus Aristoteli. Sunt autem præcordia membranæ quæ separant viscera ab inferioribus partibus. Appellant etiam diaphragma, & septum transversum.

Excusso populum suspendere naso.) Hic suspendere naso per paræmiam est irridere: quia cum disteriis aliquem figimus, oblique sæpenumero loquimur, ac proinde fit vt dubius ille & perplexus reddatur, quanquam suspicetur se lacesi.

Mén' mutire nefas?) Argumentatur per comparisonem à maiori, ac loquitur ænigmaticè, alludens ad Midam, qui cum perperam iudicasset de contentione Apollinis & Panos, auriculis asininis est ab Apolline fœdatus. quod cū percepisset eius tonfor, nec tacere posset, scrobè effodit, ac insufurrauit, auriculas asini Midas habet. Itaque arundines eandem vocem postea vento spirante reddebant.

Auriculas asini, &c.) Hac clausula significat, propter vitia Romanorum esse sibi inscribendam satyram. Nam Romani stolidi sunt & inepti & ambitiosi. Hoc igitur est additum per paroden.

Hoc ridere.) Reuertitur ad id quod initio dixit, se non morari vulgi iudicium. Diximus autem Accium Labeonem scripssisse Iliadem, ac in magno pretio apud populum fuisse.

Audaci quicunque, &c.) Nunc ostendit qualem esse velit suarum satyrarum lectorem. Eū enim cupit, qui versatus sit in lectione comicorum priscorum. ac meritò: quia satyra Latina ortum habuit à comœdia prisca, quæ nominatim solebat hominum vitia taxare.

Qui in crepidas.) Eum recusat lectorem qui reprehendit naturæ vitia, aut lacescit philosophos. Eos enim significauit per metonymiam. Solent enim philosophi esse crepidati. personam enim extenuat & irridet. Erat autem AEdilium officium, rebus præesse vœnalibus, & iniustas mensuras corrigere.

Nec qui abaco.) Tabula illa in qua ratiocinatores numerant, abacus appellatur. At geometræ in puluere solent suas figuras delineare.

Si Cynico barbam.) Vide Erasimum in prouerbio, barbam vellere: quod est hominem extremè contemnere, illumque turpiter illudere. Nam Cynici propter vitæ rationem contemnebantur ab omnibus.

Hæc satyra scripta est ex secundo Platonis Alcibiade in vota impia & scelerata, quibus deos sollicitabāt homines perditissimi.

SATYRA SECVNDA.

HVnc Macrine diem numera meliore lapillo,
 Qui tibi labentes apponit candidus annos:
 Funde merum Genio. non tu prece poscis emaci,

Quæ nisi seductis nequeas committere diuis.

At bona pars procerum tacita libabit acerra.

Haud cuius promptū est, murmurq;, humilésq; susurros

Tollere de templis, & aperto viuere voto.

Mens bona, fama, fides, hæc clarè, & ut audiat hospes:

Illa sibi introrsum, & sub lingua immurmurat, ô si

Ebullet patruī præclarum funus, & ô si

Sub raſtro crepet argenti mihi ſeria, dextro

Hercule: pupillūve utinam, quem proximus hæres

Impello, expungam: nanque eſt ſcabioſus, & acri

Bile tumet. Nerio iam tertia ducitur uxor.

Hæc ſanctè ut poſcas, Tyberino in gurgite mergis

Mane caput bis, tērque, & noctem flumine purgas.

Heus age, reſponde, minimum eſt quod ſcire laboro:

De Ioue quid ſentis? eſtne ut præponere cures

Hunc cuiquam? cuinam? vis Staio? an ſcilicet hæres?

Quis potior iudex, pueriſue quis aptior orbis?

Hoc igitur, quo tu Iouis aurem impellere tentas,

Dic agedum Staio: prò Iuppiter, ô bone clamet

Iuppiter: at ſeſe non clamet Iuppiter ipſe?

Ignouiſſe putas, quia cū tonat, ocyus illex

Sulphure diſcutitur ſacro, quàm tūque, domūſque?

An quia non ſibris ouium, Ergennáque iubente

Triſte iaces lucis, euitandūque bidental:

Putas deos eiuf
modi votis nō
offendi, qui iu-
ſti ſunt, cū &
Staius ipſe ve-
neficus ſcele-
raſſimus non
poſſet non of-
fendi, ſi ea au-
diat?

Si non ſtatim
fulmine tactus
es, putas impu-
ne te quæuis la-
turum.

A. P E R S I I

Idcirco stolidam præbet tibi vellere barbam
Iuppiter? aut quidnam est, qua tu mercede deorum
Emeris auriculas pulmone, & lactibus unctis?

In superstitionem & vanissimas preculas mulierum.

Ecce auia, aut metuens diuûm matertera cunis

Exemit puerum, frontemque, atque vda labella

Infami digito, & lustralibus antè salinis

Expiat, urentes oculos inhibere perita.

Tunc manibus quatit, & spem macram supplice voto

Licini. Optat illi summas diuitias, & honores.

Nunc Licini in campos, nunc Crassi mittit in ades.

Hunc optent generum rex, & regina: puella

Hunc rapiant: quicquid calcauerit hic, rosa fiat.

Ast ego nutrici non mando vota: negato

Iuppiter hæc illi, quannus te albata rogarit.

Bonam valetudinē poscis, cū luxu & crapula diffluas; & assiduis sacrificiis vis ditescere, cū te planē exhaustas.

Poscis opem neruis, corpûsque fidele senectæ:

Esto age, sed grandes patinæ, tucetæque crassa

Adnuere his superos vetuere, louemque morantur.

Rem struere exoptas caso boue, Mercuriūmque

Arcessis fibra, Da fortunare penates,

Da pecus, & gregibus fætum, quo pessime pacto,

Tot tibi cū in flammis iunicum omenta liquecant?

Iunicum, iuuentorum.

Attamen hîc extis, & opimo vincere farto

Intendit: iam crescit ager, iam crescit ouile,

Iam dabitur: iam iam, donec deceptus, & expes,

Ne quicquam fundo suspiret nummus in imo.

Si tibi crateras argenti, incusâque pingui
 Auro dona feram, sudas, & pectore lauo
 Excutias guttas, * letetur pertrepidum cor.
 Hinc illud subiit, auro sacras quod onato
 Perducis facies. nam fratres inter ahenos
 Somnia pituita qui purgatissima mittunt,
 Præcipui sunt, sitque illis aurea barba.
 Aurum vasa Numæ, Saturniâque impulit æra,
 Vestalesque urnas, & Thuscum fictile mutat.
 O curæ in terras animæ, & celestium inanes.
 Quid iuvat hoc, templis nostros immittere mores?
 Et bona diis ex hac scelerata ducere pulpa?
 Hæc sibi corrupto casiam dissoluit olinio,
 Hæc Calabrum coxit vitiato murice vellus,
 Hæc baccam conchæ rasisse, & stringere venas
 Feruentis massa crudo de pulvere iussit.
 Peccat & hæc, peccat, vitio tamen utitur. at vos
 Dicite pontifices, in sacro quid facit aurum?
 Nempe hoc, quod Veneri donatæ à virgine puppæ.
 Quin damus id superis, de magna quod dare lance
 Non possit magni Messalæ lippa propago:
 Compositum ius, fâsque animi, sanctosque recessus
 Mentis, & incoctum generoso pectus honesto?
 Hoc cedo ut admoneam templis, & farre litabo.

* Latari
 pratrep-
 dum cor.

Fratres ahenos
 statuas quin-
 quaginta fi-
 liorum AEgy-
 pti, quæ Ro-
 mæ in quadam
 porticu som-
 nia felicia
 immittere cre-
 debantur.

Dij non iisdẽ
 nobiscum affe-
 ctibus ducun-
 tur. proinde
 neque nostris
 ceremoniis
 delectatur, sed
 synceritate a-
 nimi, & vitæ
 integritate.

Commentarius in secundam satyram.

Hac Satyra lacepsit improba hominum vota. Etenim homines putant se impetraturos sacrificiis quod cupiunt, cum deus non tantopere à nobis petat hostias, quàm animi puritatem. Itaque si purus animus fuerit, absque sacrificij dispendio audientur nostræ preces.

Occasionem Satyræ auspicatus est à commendatione Macrini, qui probissimus fuit, & contempta ambitione in equestri ordine subsistere voluit: cui dissimiles ait Romanos proceres. Itaque à contrario vituperat.

Meliore lapillo.) Ductum est à forma iudiciorum antiquorum. Nam duo calculi dabantur iudicibus: ater, ad condemnandum: candidus, ad absolvendum: vel more Thracum, qui in cadum coniciebant calculos albos, si dies felix fuisset: atros, si infaustus, ut in posterum rationem inirent suæ felicitatis vel miseræ.

Funde merum Genio.) Laudat Macrini probitatem, quia sunt honesta eius vota. ex quo colligit, non esse opus illi magnis sacrificiorum impensis ad deos exorandos. Attingit quoque consuetudinem antiquam. Sacrificabant enim olim natali die Genio, sine cæde tamen, quia nefas erat eo die animal aliquod occidere, quo quis vitam accipit.

At bona pars.) Per antithesim post Macrini laudes aggreditur Romanorum reprehensionem. Solent enim taciti precari, nimirum quia improba vota à diis petunt. Locutus est à signo.

Haud cuius promptum.) In vniuersum omnes propè Romanos damnat. Argumentum addit à signo, quia improba petunt, ut apparet ex tacitis precibus. Siquidem apud Horatium tacito murmure Lauernam precatur vir nequam.

Mens bona.) Hic aperitur hypocrisis & simulatio hominum, qui bonas actiones testatas esse volunt, malas occultant.

O si Ebullet, &c.) Prosopopœia utitur, ut suauior fiat Satyra: ac certè graphicè describit fœdissima omnium vota. Iam Ebullet dixit verbo innouato, & alludendo ad prouerbum, Homo bulla: & potuit etiam respicere ad tumorem bullæ, ut etiam alludat ad magnificentiam funeris.

Dextro Hercule.) Solebant antiqui Herculi offerre decimam facultatum suarum, quod pollucere dicebatur. Atque hoc genere se feliciores & ditiores fore putabant. Itaque Herculem existimabant diuitiarum datorē. Hac de causa dixit, Hercule dextro.

Pupillumve utinam.) Allusio est ad substitutionem pupillarem, cum ita pupillus hæres instituitur, ut si ante pubertatem moriatur, alius hæreditatem habeat.

Expungam.) Verbum hoc est metaphoricum ductum vel à rationibus disjunctorum, quæ postea cancellantur: vel à militibus qui cum ære dirimuntur, è matricula expunguntur. vnde milites expuncti dicuntur, quoniam eorum nomen eraditur ex albo ducis.

Est scabiosus.) Suam spem auarus causis confirmat: ut quæ maior appareat eius auaritia, exemplum fœneratoris proponitur, cui diuitias inuidet, cum parens ipse non habeat.

Hæc sanctè ut poscas.) Ante sacrificia, qui contaminati erant, aqua purgare caput solebant. Significat autem Persius opus esse quidem in sacrificiis corporis sanctimonia, sed multo magis animi puritate: quam auarus ille omittebat.

Heus age.) Nunc satyra in dialogum abit, ac Persius argumento à comparatione, voti improbitatem arguit. Etenim si vir improbus avari votum execrabitur, quo tandè animo Iupiter erit?

Vis Staio.) Non potuit magis confutare auarum, quàm sumpto hominis nefarij exemplo, ut avari scelus per amplificationem maius fiat scelere Staij. Fuit autem hic

Staius Albius Oppianicus, qui veneficiis sustulit fratrem & vxorē eius grauidam. Contra hunc dicit Cicero pro Cluentio.

Ignouisse putas.) Per prolepsin occupauit quod dici poterat à scelerato, deum non irasci, nec prouidentia dei mundum regi. Nam Epicurei (vt est apud Lucretium) hoc argumento tollunt prouidentiam, quia fulmen sæpe cadit in montes & arbores innoxias, cum interim prauī non percutiantur fulmine.

Euitandumque bidental.) Bidental, locus erat fulmine percussus, qui coniuratione facta ab aruspice expiabatur. Quod autem immolabantur bidentes, id est oues, appellabatur bidental. Sic igitur intellexit auarum fulmine percussus, à consequenti.

Qua tu mercede deorum, &c.) Significat non impetrari quicquā à deo sacrificio, sed animi integritate. Est igitur Satyrica irrisio prauę opinionis. Lactes, sunt intestina quę crassa sunt.

Ecce auia.) Præter improbitatem voti addit & superstitionem, ac per hypotyposin describit muliercularum expiationes, & in expressione votorum efficit orationem moratam.

Et lustralibus ante sal, &c.) Plinius ait in hominis saliuā vim esse aduersus veneficia & fascinationes. Digitus quoque medius expiationibus est utilis. Ergo in carmine seruat proprietatem ritus.

Vrentes oculos inhibere perita.) Ductum est à superstitione antiquorum. arbitrabantur enim quosdam esse veneficos, qui vel solo aspectu nocerent. Quin Plinius ait quosdam esse in Illyrico, qui solo visu effascinent. Aduersus res huiusmodi comparabantur amuleta, quę dicuntur ab amoliēdo, quod amolirētur huiusmodi veneficia.

Nunc Licini.) Postquam depulit mala, bona precatur, non animi, sed fortunę. Meminit hic Licini Persius, quia Licinus Augusti libertus ditissimus fuit.

Quicquid calcauerit hic, rosa fiat.) Ethologia est. Inducit enim loquentem materteram, quę primū diuitias petiuit nepoti, deinde splendorem nuptiarum. Addidit hyperbolicum votum non sine proverbio. Sic enim significamus extremā felicitatem.

Negato Iuppiter hæc illi.) Loco patris personam suam poëta interposuit, testaturque improbitatem voti. Antiqui autem in sacrificiis candida veste utebantur. Nam (vt Plato ait in libris de legibus) dii colore candido delectantur.

Esto age.) Quorundam vota damnat inter se repugnantia. Nonnulli enim petunt sanitatem corporis, quam tamen ignauia sua labefactant. Traiecit autem à bonis fortunę ad bona corporis.

Grandes patinæ.) Hic quoque notabilis est contrarietas. Qui enim diuitias exoptāt, sacrificiis patrimonia dilapidant. Videtur autem veluti per AEnigma significare, nihil prodesse immolationem hostiarum. Est enim philosophicum, à deo solum animi cultum posci, non impensas.

Quo pessime pacto, &c.) Moratē induxit orationem illius superstitiosi, quem continuo corripuit, cum voto repugnaret. Appellauit omenta, membranā crassā instar marsupij, quę subiecta est peritoneo, tegitque intestina.

Iam crescit ager.) Mirē exprimit superstitiosorum spem, ac mox subiicit euentum. Sensus est igitur, tam diu sperat auarus ille superstitiosus, donec splendidis sacrificiis redactus sit ad paupertatem.

Nequicquam, &c.) Per prosopopœiam tribuit affectum nummis, ac per figuram affectus ad auarum transferuntur, qui consumptis diuitiis frustra gemit.

Si tibi crateras.) Alios lacescit, qui si quid commodi acceperint, idcirco id obuenisse putant, quia donis sunt deos prosecuti. Hoc quoque ad superstitionem refertur.

Auro dona feram.) A signis & effectis magnitudinem lætitię significauit. Ceterum incusā appellauit, id est vasά αἰχμησά, id est cælata in asperitatem.

Hinc illud.) Mysterismus est, irridetque auarum, qui donis, quibus deos prosecutus est, felicitatem hanc tribuit. addit & superstitionem, præcipuē ab auaro quoddam

signum coli, à quo mitti sibi putat diuitias & vera somnia.

Auro sacras quòd ouato, &c.) Aurum ouatum appellat tractum in pompam ouationis. Posset etiam referri ad aurum coronarium. Nam cum ouabat aut triumphabat imperator aliquis, prouinciæ aurum conferre solebant ad conficiendam coronam quæ in pompa transferretur: quemadmodum est apud Plinium in historia naturali.

Somnia.) Apollonius Tioneus apud Philostratum ait vera nobis à diis immitti somnia, cum corpus caret vitiosis humoribus & vaporibus, cū animus non est oppressus multitudine cibi. Ita Persius verissima somnia significauit, cū dixit ea carere pituita.

Aurea barba.) Videte Erasmus in prouerbio, Aureus stes in Olympia: quod de magno honore & præmio dicitur. eò allusit Persius, inquit Erasmus. & alioqui simulacris barba aurea nonnunquam addebatur, quod significauit per irrisiōem.

Aurum vasa Numæ.) Sententia est per acclamationem, significatque cupiditate factum esse ut homines aurea dona offerrent diuis. Vasa Numæ, quia Numa capedunculis fictilibus & simpulis sacrificandum esse præcepit, hisque sacrificauit.

Vestalesque urnas.) In sacrificiis Vestæ utebantur urnis fictilibus, & vase quodam fictili quod futile appellabatur. Iam Thuscū fictile dixit, quia plastice exercebatur in Hetruria, & Arretij optima erant fictilia.

O curæ in terras.) Indignabundus poëta exclamatione utitur, ac mortales reprehendit, qui arbitrantur deos his rebus capi, quibus delectamur. Itaque quia cupimus aurum, auro deum delectari arbitramur.

Et bona diis ex hac scelerata, &c.) Metaphora ducta est à carne lautiore, quam heluones appetunt, ut auari appetunt aurū. Igitur pulpa caro est lautior, & quodamtenus neruosa.

Hæc sibi.) Amplificatio est vehemens per enumerationem: cuius vis est ab efficientibus. Cæterum hos duos versus composuit ad imitationem Virgilij.

Corrupto casiam, &c.) Casia frutex est aromaticus, ex quo (ut inquit Seruius) vnguentum fiebat. Est autem casia quod vulgo cinnamomum appellamus, ut probat Antonius Musa.

Calabrum coxit vitiato murice.) Murex è genere est cōchyliorum, cuius sanguine tingitur color purpuræ similis. In Apulia autem & Calabria præstantissime sunt lanæ. Igitur mortalium cupiditas effecit ut lanæ acciperent alium colorem.

Hæc baccam conchæ.) Conchæ quædam in mari Indico humore quodam roscido concepto unionem generant: cuius interdum tanta est duritia, ut sit lima deradendus. vocatur etiam Bacca.

Et stringere venas.) Proprio est usus verbo. nam strigiles à stringendo dicuntur. Massæ auri & stricture, ut ait Seruius, significant terram in se habentem venas ferri, & etiam quod oritur ex ferro feruenti.

At vos, &c.) Argumentum est è comparatione: ac oratoriè quod minus esse dicit, antea amplificauit, ut deterius videatur hoc crimen Alexandro. Seuerus Romanorum imperator in deorum templa nunquam intulit aurum. Vsurpabat enim crebrò versum Persianum, In sacro quid facit aurum?

Donatæ à virgine puppæ.) Per subiunctionem respondet, nihil aurum prodesse in templo: additque similitudinem. Solebant autem virgines nupturæ Veneri suspēdere puppas, quo significabant se relinquere pueritiam.

Quin damus.) Conclusio est satyræ, qua docet non splendore sacrificiorum, sed animi integritate deos delectari. Si quis enim sit integer, sine sacrificio à Deo impetrare poterit quod volet.

Et incoctum.) Videtur ducta metaphora à decocto, aut iure in quo sit aliquid elixū. Id enim innuit decocti qualitatem.

Et farre litabo.) Far dixit pro mola salsa, qua (ut ait Plinius in præfatione naturalis historie) litare solent pauperes, qui thure carent.

SATYRA TERTIA.

NEmpe hoc assidue? Iam clarum mane fenestras
 Intrat, & angustas extendit lumine rimas.
 Stertimus, indormitum quod despumare falernum
 Sufficiat: quinta dum linea tangitur umbra.
 En quid agis? siccas insana canicula messes
 Iam dudum coquit, & patula pecus omne sub ulmo est,
 Vnus ait comitum, verumne? itane? ocyus adsit
 Huc aliquis. nemon? turgescit vitrea bilis.
 * Findor, ut Arcadia pecuaria rudere dicas.
 Iam liber, & bicolor positis membrana capillis,
 Inque manus chartæ, nodosæque venit arundo.
 Tum * querimur, crassus calamo quod pendeat humor,
 Nigra quod infusa vane scat sepia lympa:
 Dilutas * querimur gemit quod fistula guttas.
 O miser, inque dies ultra miser: huccine rerum
 Venimus? at cur non potius teneroque columbo,
 Et similis regum pueris, pappare minutum
 Poscis? & iratus mammae lallare recusas?
 An tali studeam calamo? cui verba? quid istas
 Succinis ambages? tibi luditur, effluis amens.
 Contemnere, sonat vitium percussa, malignè
 Respondet viridi non cocta fidelia limo.

In parētū libe-
 ris educādis &
 liberorū circa
 bonas discipli-
 nas negligētiā,
 qui iuuenū anī
 mos nullis ho-
 nestis rebꝰ exco-
 lūt: cū ea etas
 ad percipiēda
 bona studia sit
 accommodatī-
 sima.

* Finditur
 Arcadia.

* queritur.

* queritur.

Effluis, prodis
 te ipsum qualis
 sis, nimirū mol-
 lis & ignauus.

A. PERSII

*Vdū & molle lutum es, nunc nunc properandus, & acri
 Fingendus sine fine rota. sed rure paterno
 Est tibi far modicum, purum, & sine labe salinum:
 Quid metuas? cultrixque foci secura patella.
 Hoc satis? an deceat pulmonem rumpere ventis,
 Stemmata quòd Thusco ramum millesime ducis?
 Censorémve tuum, vel quòd trabeate salutas?
 Ad populum phaleras: ego te intus, & in cute novi.
 Non pudet ad morem discincti viuere * Natta?
 Sed stupet hic vitio, & fibris increuit opimum
 Pingue, caret culpa, nescit quid perdat: & altè
 Demersus, summa rursus non bullit in unda.
 Magne pater diuūm, sauos punire tyrannos
 Haud alia ratione velis, cūm dira libido
 Mouerit ingenium feruenti tincta veneno,
 * ut videāt Virtutem * videant, intabescantque relictā.
 An'ne magis Siculi gemuerunt æra inuenci,
 Et magis auratis pendens laquearibus ensis
 Purpureas subter cervices terruit, imus,
 Imus præcipites, quàm si sibi dicat, & intus
 Palleat infelix, quod proxima nesciat vxor?
 Sape oculos, memini, tingebar paruus oliuo,
 Grandia si nollem morituri verba Catonis
 Discere, ab insano multum laudanda magistro,*

Tibi places, q̃
 ex generosis na-
 tus sis, cū vera
 nobilitas nō ex
 maiorū signis,
 sed animi bo-
 nis metiēda sit.
 * Naccæ?

* ut videāt

Nullū est gra-
 uius suppliciū,
 quàm mēs sibi
 malè conscia.

Quid in pue-
 ritia libenter
 agat vnusquis-
 que.

*Quæ pater adductis sudans audiret amicis.
 Iure etenim id summum, quid dexter senio ferret,
 Scire erat in voto, damnosa canicula quantum
 Raderet, angustæ collo non fallier orca:
 Neu quis callidior buxum torquere flagello.
 Haud tibi inexpertum est curuos deprendere mores,
 Quæque docet sapiens braccatis illita Medis
 Porticus insomnis, quibus indetonsa iuventus
 Inuigilat, siliquis & grandi pasta polenta.
 Et tibi quæ Samios diduxit littera ramos,
 Surgentem dextro monstravit limite callem.
 Stertis adhuc? laxumque caput compage soluta
 Oscitat hesternum dissutis undique malis?
 Est aliquid quò tendis, & in quod dirigis arcum?
 An passim sequeris coruos, testaque, lutoque,
 Securus quò pes ferat, atque ex tempore viuis?
 Helleborum frustra, cum iam cutis ægra tumebit,
 Poscentes videas: venienti occurrere morbo.
 Ecquid opus Cratero magnos promittere monteis?
 Discitéque ô miseri, & causas cognoscite rerum,
 Quid sumus, aut quidnam victuri gignimur, ordo
 Quis datus, aut metæ quàm mollis flexus, & * unde
 Quis modus argento, quid fas optare, quid asper
 Utile nummus habet: patriæ, charisque propinquis*

Bracc. Stoici,
 qui in Pyfiana
 éta porticu do-
 cebant, à Stoa,
 i. porticu no-
 men habuerūt.

Nullus est tibi
 finis præscri-
 ptus, ad quem
 omnia referas.
 certè, inquit,
 nisi à teneris
 philosophiæ
 præceptis ani-
 mum assuefa-
 cias, non est quod
 bene beatèque
 vivere possis,
 etiam si sit ut-
 cunque unde
 viuas.

* unde

A. P E R S I I

Quantum elargiri deceat: quem te deus esse
Iussit, & humana qua parte locatus es in re
Disce, neque inuideas, quòd multa fidelia puter
In locuplete penu, defensis pinguibus Vmbris,
Et piper, & pernae, Marfi monumenta clientis,
Menáque quòd prima nondum defecerit orca.

Hic aliquis de gente hircosa Centurionum

Dicat, quod satis est, sapio mihi, non ego curo

Esse quod Arcefilas, ærumnosique Solones,

Obstipo capite, & figentes lumine terram:

Murmura, cùm secum, & rabiosa silentia rodunt,

Atque exporrecto trutinantur verba labello,

Ægroti veteris meditantés somnia, gigni

De nihilo nihil, in nihilum nil posse reuerti.

Hoc est, quod palles? cur quis non prandeat, hoc est?

Hos populus ridet, multúmque torosa iuuentus

Ingeminat tremulos naso crispante cachinnos.

Inspice: nescio quid trepidat mihi pectus, & agris

exuberat Faucibus exudat grauis halitus: inspicere sodes

Qui dicit medico iussus requiescere, postquam

Tertia compositas vidit nox currere venas,

De maiore domo modicè sitiente lagena

Lenia loturo sibi Surrentina rogauit.

Heus bone, tu palles. nihil est. videas tamen istud,

Arcefilas philosophus Academicus, Crantoris discipulus, cuius monita ab imperitis habebantur ludibrio.

Quicquid id est, surgit tacitè tibi lutea pellis.
 At tu deterius palles, ne sis mihi tutor:
 Iampridem hunc sepeli. tu restas: perge, tacebo.
 Turgidus hic epulis, atque albo ventre lauatur,
 Gutturè sulphureas lentè exhalante mephites.
 Sed tremor inter vina subit, calidùmque trientem
 Excutit è manibus: dentes crepuère reiecti:
 Vincta cadunt laxis tunc pulmentaria labris.
 Hinc tuba, candela, tandèmq; beatulus alto
 Compositus lecto, crassisque litatus amomis,
 In portam rigidos calces extendit, at illum
 Hesterni capite induto subière Quirites.
 Tange miser venas, & pone in pectore dextram:
 Nil calet hic. summósque pedes attinge, manúsque:
 Non frigent. visa est si fortè pecunia, siue
 Candida vicini subrisit mollè puella,
 Cor tibi ritè salit: positum est argente catino
 Durum olus, & populi cribro decussa farina.
 Tentemus fauces, tenero latet vulcus in ore
 Putre, quod haud deceat plebeia radere beta.
 Alges, cùm excussit membris timor albus aristas,
 Nunc face supposita feruescit sanguis, & ira
 Scintillant oculi: dicisque, facisque, quod ipse
 Non sani esse hominis non sanus iuret Orestes.

Pestilètiór a-
 nimi quàm cor-
 poris morbus:
 quo qui labo-
 rant, sani esse
 non possunt,
 etiam si corpo-
 re valeant.

Cùm febrì la-
 boras, tam leuì
 occasione of-
 fenderis, vt in-
 sanus videri
 possis.

Commentarius in satyram tertiam.

Iuuenum desidiā inſectatur, qui tempus illud quod datum eſt nobis ad virtutes & literas capeſſendas, epulis & ſomno perdunt. Eſt autem initium ſatyrae dramaticum. Ita enim ſcribitur, quaſi perſonae loquantur.

Nempe hoc.) Inducitur veluti pædagogus loquens, qui obiurgatione initio vtitur, & ab accidentibus clarum iam diem eſſe oſtendit, vt ſignificet ſomnum illo tempore eſſe grauiffimum operarium. Dixit autem Extendit, propter rationem opticae, id eſt perſpectivæ diſciplinæ, quæ docet lucem ſolere dilatari & ſpargi, ac dilatare quoque ſolere.

Stertimus.) Chronographiæ addit explicationem criminis, quam auget comparatione, ita tamen vt obiter intelligere poſſimus ſomnum ex crapula eſſe ortum.

Quinta dum linea tangitur, &c.) Antiqui non utebantur horis æquinoctialibus, vt noſtro tempore fit, ſed inæqualibus, quas in die duodecim ponebant: metiebanturque ab exortu ſolis ad occaſum. Itaque ſexta hora erat meridies. Vtebantur & horologiis partim ex aqua, quales erant clepſydræ: partim mnemonicis, quæ ſciaterica dicuntur, quæ indagatione vmbrae horas indicant.

Siccas infana canicula meſſes, &c.) Ab efficientibus & accidentibus colligit diem eſſe adultum, ac exprobat ignauiam, cum eo tempore pecora paſcantur. Eſt autem canicula, quæ Syrius canis dicitur, quæ ab extremo Iulio cum ſole coniuncta maximos efficit catores. Is denique locus totus amplificatur à circumſtantiis.

Turgeſcit vitrea bilis.) Hoc totum morale eſt. Fingit enim adoleſcentem deſidem, ſed iracundum tamen. Hic autem interpretes vitream bilem pro ſplendida aut inflata more vitri accipiunt. Ego verò putem eſſe veram ſpeciem bilis. Illa enim admodum varia eſt, nunc citrina, nunc vitellina, nunc praſina, nunc vitrea.

Finditur Arcadiæ.) Maximam vociferationem declarauit imagine petita ab anima. Ii, cuius notationem ſignificauit à proprietate & loco. In aliis pro, Findor vt, legitur Finditur.

Iam liber, &c.) Hæc graphice deſcribit Perſius, vt intelligamus à pædagogo aliquid adoleſcenti legi. Itaque librum dixit: adiecit membranam & chartam, vt adoleſcens ea exciperet quæ dictarentur à pædagogo.

Bicolor membrana.) Ita dixit, vel quia exterior pars membranæ minus eſt candida, vel quia pingebatur pars exterior luteo colore. Itaque ab altera parte duntaxat ſcribebant. Quædam tamen membranæ opistoſographi vocabantur, quia in earum tergo etiam ſcribebatur.

Tum quaeritur, &c.) His tergiuerſationibus mirè exponit deſidiā adoleſcentis & literarum odium. Captat enim vndique cauſas quantumuis frigidas, ne ſtudere cogatur. Porro ſepia piſcis eſt è mollium genere, in cuius parte quæ papauer appellatur, niger humor continetur, quo antiqui ad ſcribendum utebantur.

O miſer.) Poſt adoleſcentis deſidis deſcriptionem, grauem ſubneſtit increpationem: cui addit imaginem quæ illi turpitudinem indicat. Hic autem poëta maxime ſeruauit idiotiſmum, eſtque vſus propriis vocabulis.

Et ſimilis regum pueris.) Id dixit, propterea quòd nutrices ingerere ſolent tenerum cibum in os puerorum: & quia filij regum ſerius ablaſtantur, & ablaſtati molliſſimo cibo nutriuntur. Porro balbutientes pueri appellare ſolēt cibos pappas: vnde pappare.

Et iratus mammæ.) Hoc dictum eſt per onomatopœiam. Imitatur enim balbutiem puerorum, qui lac pronunciare non poſſunt. Multi tamen lallare accipiunt pro puerorum balbutie, qui in lambdacifmum incidunt, cum pronunciare non queant.

An tali ſtudeam calamo?) Adoleſcentis excuſationi obiicit incommodum, quo in loco duas poſuit metaphoras: alteram ab alea ſumptam, alteram à fiſtilibus. ſed poſte-

riori subiecit consecutionem, nimirum contemptum sequuturum.

Sonat vitium percussa, &c.) Sententia est allegorica, qua significat ex adolescentis verbis, se deprehendisse eius prauitatem & socordiam. Est autem allusio ad apophthegma Socratis. Dicebant enim, vt vasa tinnitu, sic homines sermone cognosci.

Sed rure paterno. Est tibi, &c.) Hypophora est, quem vulgo solent obiicere diuites adolescentes, vt aliquid prætexant ignauia. aiunt enim opes suas satis bene esse fundatas. At Persius obiectionem soluit comparatione, aitque non inolescédum esse, etiam ne nobilissimo quidem, nedum modicas opes habenti.

Cultrixque foci secunda patella.) Patella, vt inquit Festus, vas est picatum quo diis sacrificatur. Dicitur autem à patendo. Eo vase vti solebant, cum diis minoribus, Penatibus, & Laribus, in foco sacrificabant. vnde à Plauto appellati sunt patellarij dii, qui coluntur patella.

Stemmata, &c.) Solebant antiqui ductis quibusdam lineis, additisque coronis arbo-rem velut quandam consanguinitatis efficere: id stemma vocabant. Quanquam (nisi fallor) Alcibiades in parergis hic Schemate legat. Annotandum est autem nobiles Romanos ferè ab Hetruscis esse ortos.

An deceat pulmonem rumpere, &c.) Innuit poëta propter fortunæ bona non esse superbiendum, cum illa bona non sint, nisi ab animo proficiantur. Est autem initio vsus emphasi, vel adeo hyperbole, vt ostendat maximum fastum. Nam fastuosos ita turgere dicimus vulgo, vt penè rumpantur.

Ad populum.) Significat sibi imposturam fieri non posse, cum præsertim adolescentis mores nouerit. Igitur ait se nihili pèdere nobilitatè & diuitias, quibus in rebus vulgus hallucinatur. Diuites enim & nobiles, bonos esse putat & admiratur. Est autè vsus duabus paræmiis.

Non pudet ad.) Aptè hoc opposuit prætextui nobilitatis, vt doceret adolescentem illum re vera esse ignobilem, vt qui ignobilium & vilium more viuat.

Sed stupet hic vitio, &c.) Adicit rem à naturali causa petita. Adeps enim, vt Aristo. & Gale. scribunt, non sentit. Ita significat abesse sensum flagitij.

Magne pater.) Hæc de tormentis conscientia, quæ oriuntur ex cognitione flagitij.

An ne magis Siculi.) Adfert exempla duo, quibus comparat terrores conscientia cum suppliciis corporum: sed ostendit supplicium conscientia maius.

Sæpe oculos.) Fatetur ex sua persona ignoscendum esse, si quis in pueritia peccet. negat tamen veniam deberi huic adolescenti, qui pueritiam egressus est, & imbutus philosophia.

Iure etenim.) Excusat se à studio puerili, quod delectetur lusu talario.

Haud tibi inexpertum, &c.) Remouet excusationem ab adolescente imbuta philosophia.

Inuigilat filiquis.) Obiter innuit philosophos debere esse incultos, insomnes frugi.

Est aliquid.) Insectatur adolescentem qui nullum sibi finem vitæ præscribit. Est autem sumpta metaphora à sagittariis.

Helleborum frustra.) Locus ab exemplo, ex similitudine morborum corporis cum morbis animi.

Et quid opus.) Medicinam aduersus vitia petendam esse ait à philosophia: ad quam hortatur.

Quid sumus.) Hæc omnia pertinent ad decorum: de quo Horatius in arte, & Cic. 1. Offic.

Neque inuideas.) Colligit virtutes anteponendas esse diuitiis hoc exemplo ficto: vt si quis virtutibus sit præditus, inuidere non debeat diuitibus.

Quod multa fidelia putet.) Hic locus accipiendus est per Metonymiam, ac rursus per emphasim, vt ex rancore & putredine eduliorum copia maxima intelligatur, quasi non possint consumi, ideoque putrescant.

A. P E R S I I

Mænaque.) Mæna, piscis est vilis, hyeme candidus, æstate cæruleus: à Narbonensibus vocatur mædola, à Liguribus mænula. Cæterum hæc capienda sunt synecdochicos, nimirum pro diuitiis. Adde quod vsus est dictionibus vilibus, vel vt seruaret idiotismum, vel vt ostenderet vilissimas esse diuitias, si cum virtute conferantur.

Hic aliquis.) Post exhortationem vsus est hypophora, cui subiicit personam mirè refragantem philosophiæ, propter contrarium studium. Nihil enim tam repugnat philosophiæ, quàm vita militaris. Itaque centurio ille ex vituperatione philosophorum quorundam, philosophiam damnat.

Esse quod Arcefilas.) Arcefilas philosophus fuit Academicus, Crantoris discipulus. Idem autor nouæ Academiæ, quæ nihil sciri posse putabit: ideoque ea secta vulgò irridebatur.

Obstipo capite.) Vsus est effictione, qua expressit philosophorum tristitiam.

Rabiosa silentia rodunt.) Rabiosa silentia dixit vel per Metaphoram, murmur intelligens inarticulatum: (Nam canes rabientes latratum edere solent obscurum.) vel adeo retulit ad cogitationem earum rerum, de quibus postea contentiose disputabit.

Atque exporrecto.) Sic per metaphoram dixit, exprimens philosophorum gestum: qui dum secum meditantur, ita labra extendunt, vt in illis verba appendere videatur, quibus sint postea vsuri in disputatione.

Ægroti veteris, &c.) Vanissima sunt somnia & tumultuosissima, quæ accidere solent, cum inueterato morbo æger incidit in delirium.

Hoc est cur pallet.) Cum tantulo commodo comparat incommoda quæ sequuntur, & à causa captat irrisiōem. Porro assiduitas studij contrahit pallorem. Adhæc abstinentia & frugalitas necessaria est studiis.

Hos populus ridet.) Adhibet demum testimonium populi & iuuenū habiliorum, ideoque frugalitati infestorum & inertix deditorum. adiecit euidentem mysterismi descriptionem.

Inspice, nescio quid.) Inducit exemplum fictum, quo ostendit iuuenes sæpenumero per crapulam in grauissimos morbos incidere. Morbum autem indicat more medicorum, quibus symptomatibus, & palpitatione pectoris, & halitus graucolentia morbus cognoscitur.

Tertia compositas.) Solent medici ex optimo arteriarum pulsu valetudinem aut morbum cognoscere. Itaque cum motus est arteriarum alius, quàm solet esse in sanitate, morbi indicium est.

Heus bone, tu palles.) Dialogus est adolescentis & medici. Nam medicus adolescentem deterret à balneo, qui nondum satis conualuerit, vt ex ipso palloris signo colligit. Veretur itaque medicus ne incurrat in recidiuam, quæ est quando recidimus in morbum.

At tu deterius.) Adolescens ille conuitio & minis vtitur, vt medicum deterreat recta monentem. vsurpauit prouerbium, ne sis mihi tutor, pro censore & veluti pædago, quia pupillorum cura pendet à tutore. Simile est, ne sis mihi patruus.

Furgidus hic epulis.) A dramate traiecit ad exegesis, qua explicat quo pacto adolescens ille propter intemperantiam perierit. Cæterum mephitis odor est ille grauis qui expirat & exhalat ex locis sulphureosis.

Sed tremor.) Nihil est deterius, quàm cum quis satur balneum petit. Est enim prope modum necessario secutura cruditas. Merito itaque adolescens perit, cum eius corpus esset adhuc affectum, neque dum satis valeret. Posuit igitur Persius mortis indicia, vt tremorem & crepitum.

Calidumque trientem Excutit è manibus.) Libra (vt ex Galeno liquet) apud antiquos erat duplex. Nam altera erat mensura ponderum, altera liquidorum. Erat cornu quoddam in quo certis discriminibus notatæ erant duodecim vnciæ, vt cum liquor infusus peruenisset ad summam vnciam, libra foret: atque ita deinceps. Sic trientem

posuit pro vase quatuor vncias vini capiente.

Hinc tuba, candelæ.) Descriptio est funeris antiquorum more. In nobilium funeribus tuba canebatur: in funeribus plebeiorum, tibia. Cum autem olim noctu efferrentur cadauera, adhibebantur funalia: quod receptum est nunc quoque, postquam placuit ut interdiu etiam sepelirentur. lecti quoque ferebantur in funere. Itaque trecentos fuisse legimus in funere Metelli.

Amomis.) Dioscorides libro primo ait, ex amomo, qui frutex est similis Bryoniæ, id est labruscæ, optima fieri vnguenta. Amomo hoc tempore caremus. Nam quod ostenditur à pharmacopolis, non est verum amomum, quod dicunt grana paradisi.

Hesterni capite induto subiêre.) Solebant antiqui testamento multos manumittere. Serui autem in ciuitate caput non habent, sed libertate donati ciues efficiuntur. Ita appellat Quirites hesternos, qui pridie quàm efferretur cadaver, adepti erant libertatem. nam cadaver saltem in vnum diem asseruabatur.

Tange miser venas.) Traicit poëta à morbis corporis ad morbos animi. At subesse videtur quædam comparatio, quæ ducatur à loco superiore, ut hoc loco sit eius redditio. Sedenim adolescens interrogatus, verba accipit de morbis corporis. sed poëta demum explicat eius animum esse morbosum. Cæterum posuit duo symptomata, calorem arteriarum & pectoris, ac frigus extremarum partium.

Cor tibi ritè salit.) Docet poëta non esse sanū eum qui perturbationibus & animi vitiis sit obnoxius. Rogat igitur veluti medicus, nū sit libidinosus adolescens, num auarus, num luxuriosus, num iracundus. quod si fateatur, colligit eum non esse sanum.

Et populi cribro decussa farina.) Hac periphrasi significauit panem cibarium, & penè furfureum. Nam cribrum popolare transmittit multos furfures: contrà cribrum excussorium & culinarium transmittit duntaxat farinæ primæ similem & pollinem.

Tentemus fauces.) Per allegoriam accipit vlcus pro morbo luxuriæ: atque interim iocus est.

Alges.) Quod rogauit antea de calore & frigore, nunc attribuit affectibus: nimirum frigus timori tribuit, calorem iracundiæ. Atque ita confutat responsum adolescentis.

Nunc face.) In timore capilli eriguntur, quia frigus constipat poros: pori constipati constringunt capillos.

Dicisque facisque.) Subest amplificatio à comparatione. Fuit enim Orestes insanus. Huius hominis insaniam reprehendit, quæ maxima est. Orestes autem versus est in furorem, quia matrem Clytæmnestram interfecerat.

SATYRA QUARTA.

R Em populi tractas? barbatum hoc crede magistrum
Dicere, sorbitio tollit quem dira cicutæ.

Quo fretus? dic hoc magni pupille Pericli.

Scilicet ingenium & rerum prudentia velox,

Ante pilos venit: dicenda, tacendæque calles?

In eos qui rerū humanarū imperiti temerè se ad gerendū magistratū igerunt: in primis autē in Neronem, qui iuuenis per scelus imperiū occupauit, imperio ineptissimus.

Ergo ubi commota feruet plebecula bile,
 Fert animus calidæ fecisse silentia turbæ
 Maieſtate manus: quid deinde loquere? Quirites
 Hoc puto non iuſtum eſt, illud malè, rectius iſtud.
 Scis etenim iuſtum gemina ſuſpendere lance
 Ancipitis libræ: rectum diſcernis, ubi inter
 Curua ſubit, vel cùm fallit pede regula varo:
 Et potis es nigrum vitio præſigere theta.
 Quin tu igitur ſumma ne quicquam pelle decorus
 Ante diem blando caudam iactare popello
 Deſinis, Anticyras melior ſorbere meracas?
 Quæ tibi ſumma boni eſt? unctæ vixiſſe patellæ
 Semper, & aſſiduo curata cuticula ſole.
 Expecta, haud aliud reſpondeat hæc anus. In nunc.
 Dinomaches ego ſum, ſuffla. ſum candidus. eſto:
 Dum ne deterius ſapiat pannutia Baucis,
 Cùm bene diſcincto cantauerit ocyma vernæ.
 Ut nemo in ſeſe tentat deſcendere, nemo,
 Sed præcedenti ſpectatur mantica tergo.
 Quæſieris: noſtin? Vectidi prædia? cuius?
 Dines arat Curibus, quantum non miluus oberret:
 Hunc ais? hunc: diis iratis, geniôque ſiniſtro,
 Qui quandoque iugum pertuſa ad compita figit,
 Seriola veteris metuens deradere limum,

I nunc, & ob nobilitatē & fortunam te vendita, cū alioqui nihil ſapias.

Hominū more ſit, inquit, ut ad aliena vitia ſimus oculatiſſimi, ad noſtra planè cæcutiamus. Nā diuitis cuiuſpiā avaritiā & parſimoniam facile obſervamus: in nobis, maiora ſlagitia nō animaduertimus.

Ingemit, hoc bene sit. tunicatum cum sale mordens

Cape, & farratam pueris plaudentibus ollam,

Pannosam facem morientis sorbet aceti.

At si unctus cesses, & figas in cute solem,

Est prope te ignotus cubito qui tangat, & acré

Despuat in mores, penémque, arcanáque lumbi

Runcantem, populo marcentes pandere vulvas?

Tu cùm maxillis balanatum gausape pectas,

Inguinibus quare detonsus curgolio extat?

Quinque palæstrita licet hæc plantaria vellant,

Elixásque nates labefactent forcipe adunca,

Non tamen ista filix ullo mansuescet aratro.

Cedimus, inque vicem præbemus crura sagittis.

Viuitur hoc pacto: sic nouimus. ilia subter

Cæcum vulnus habes, sed lato balteus auro

Protegit: ut mauis, da verba, & decipe neruos,

Si potes. egregium cùm me vicinia dicat,

Non credam? viso si palles improbe nummo,

Si facis in penem quicquid tibi venit amarum,

Si puteal multa cautus vibice flagellas,

Ne quicquam populo bibulas donaueris aures:

**Respue quod non es: tollat sua munera cerdo.*

Tecum habita, & noris quàm sit tibi curta supellex.

Si conscius es
tibi sceleris ali-
cuius, ne cre-
das vulgo ma-
gnifica de te
prædicanti, sed
potius consci-
tæ tuæ.

*Respice.

Commentarius in Satyram quartam.

Rem populi tractas.) In Alcibiade priore apud Platonem Socrates Alcibiadem obiurgat, quod cum iuuenis esset & imperitus rerum, vellet ad Rempublicam administrandam accedere, vellétque inter Græcos omnes eminere. Illic docet Socrates quibus rebus sit opus illi qui Rempublicam velit regere. Ergo Persius ad illius dialogi similitudinem hanc satyram composuit. Sed figuratè notat Neronem sub aliena persona, qui iuuenis admodum adeptus est imperium Romanum per scelus.

Sorbitio tollit quem dira cicuta.) Nam Socrates accusatus ab Anito, quod corrumperet adolescentes, & religionem contemneret, in carcere coactus est cicutam bibere. Cicuta autem publicè seruabatur Athenis ad puniendos fontes. est igitur descriptio Socratis ab accidentibus.

Scilicet ingenium.) Dicuntur ista ironicòs, ac detrahit ea quæ necessaria sunt Reipublicæ gubernatori, prudentiam nimirum, & cognitionem iusti & iniusti. Erasmius in Chiliadibus ait allusum esse à Persio ad prouerbium, ante barbam doces senes.

Ergo vbi commota, &c.) Sic argumentatur ex hypothefi, vt doceat imperitum illū adolescentem nulla ratione seditioni medicaturum, nec consulturum rectè populo in deliberationibus publicis. Hoc modo argumentatur aduersus Alcibiadem Socrates apud Platonem.

Scis etenim.) Hac Metaphora significat accuratum & subtile iudicium in cognitione æquitatis. Porro quædam sunt vitia virtutibus finitima & quasi adiuncta, vt profusio liberalitati. Hæc vitia distinguere est duntaxat prudentis & sagacis. Nam quæ toto genere pugnant cum virtute, facilius distinguuntur.

Et potis es nigrum.) Tractum est à iudicibus, qui cum aliquid damnaissent, in tabella sua solebant θ notare, quia est ea prima litera dictionis significantis mortem apud Græcos, θάνατος.

Quin tu igitur.) Cōclusionem infert, cum sustulerit virtutis & vitij cognitionem, additq; nihil prodesse bona corporis, nisi virtus adsit, quæ necessaria est gubernatori.

Caudam iactare.) Metaphora est ducta à pauonibus, qui cum superbiunt & gloriātur, explicant caudam: cum (vt ait Columella) dicuntur rotare.

Anticyras melior, &c.) Emphatica est metonymia. Nam ex magnitudine medicamenti intelligitur magnitudo furoris. Veratrum autem nigrum purgat pituitam & bilem, prodèstque aduersus insaniam & melancholiam. Porro duæ sunt Anticyræ, altera iuxta Crissam urbem, altera in sinu Maliaco, vbi temperatur optimè veratrum. Inde prouerbium, nauigare Anticyram.

Quæ tibi summa boni.) Detrahit virtutem antea, nunc ex fine vitium attribuit adolescenti: quæ res repugnat gubernatori ciuitatis. sed illud, assiduo sole, referendum est ad heliocaminum. Nam Heliocaminum, cuius meminit Plinius & iurisconsulti, erat solare vaporarium in quo antiqui apricabantur, & sæpenumero vngebantur. Locus autem erat squalidus, vndique solem excipiens.

I nunc.) Concessione vtitur figurata, & adolescentem illum comparatione ostendit imprudentissimum: ac significat sine virtute pro nihilo æstimanda esse bona corporis & fortunæ.

Ocyma.) Hermolaus Barbarus in corollario in Dioscoridem hunc locum de conuiitiis intelligere videtur, propterea q̃ (vt scribit Theophrastus) ocymū si cum conuiitiis seratur, fœlicius prouenit. Alij referunt ad aliam proprietatem, quia si quis pultario subiecerit ocymum, mulier cibo abstinebit. Ea est enim contrarietas naturæ. Sed tamen referri videtur ad oleris venditricem. Nouitij Græci mutauerunt herbæ huius nomen, appellaueruntque basilicum, quasi regium, quod nomen retinemus.

Vt nemo.) Socrates in Alcibiade monet imprimis tenendum illud, Nosce teipsum.

Quod & ait Persius hoc loco, & aptè amplificat. Dicit autem non esse credendum applaudenti populo, sed vnumquemque esse sui iudicem & cognitorem debere.

Sed præcedenti spectatur.) Allegoria est ab apologo ducta. Nam AEsopus dicebat vnicuique duas esse manticas: alteram in tergum, alteram in pectus propendentem. Addebat, in priorem conici aliena vitia, ideòque semper oculis nostris patere: in posteriorem nostra, ideòque ad illa nostra vitia nos conuiuere.

Diues arat Curibus.) Vt doceat homines in propriis vitiis cæcutire, in alienis oculatos esse, subiicit exemplum hominis auari per dialogum. In quo est luculenta auari descriptio. sed ille qui auarum reprehendit, continuo est ab alio reprehensus. Nam auari vitia videbat, cæcutiebat in suis.

Qui quandoque iugum.) Locus hic intelligi potest hoc modo, tantam huius auaritiæ fuisse, ut interdum araret iter publicum, ut nonnunquam pasceret iumenta in compitis, timens pabuli dispendium. Alij autem referunt ad compitalia.

Seriolæ veteris, &c.) Antiquum est ex consuetudine antiqua. Nam dolia fœcilia erant, ac obturabantur gypso aut pice: vnde cum aperiebantur, dicebantur relini.

Vt si vnctus cesses.) Reprehensor ille hominis auari vicissim ab alio quodam reprehenditur: & certè illi obiiciuntur longè grauiora flagitia. Ita cum alienos mores cognoscebat, suos non tenebat, nec ad se descendebat.

Arcanæque lumbi Runcantem.) Ita significat hominem pathicum & muliebria patientem. Dixit autem runcare per Metaphoram ductam à runcatione & sarritione rusticorum.

Tu cum maxillis, &c.) Locus est à repugnantibus. Porro Balanus myrepisce, id est glans vnguentaria, fructus est arbusculæ quæ similis est auellanæ nuci. Appellatur Ben à pharmacopolis. Vnguentarij autem & seplasiarij præstantissimum ex hac glan- de faciebant vnguentum. Erant qui vulgo putabant esse moschocaryon, id est nucem muscatam.

Quinque palæstritæ.) Plantaria appellamus seminaria in quibus sunt tenerrimæ plantæ quæ postea transferuntur in alium locum. Vsurpauit autem hic metaphoricè. Addit & aliam metaphoram ductam ab agricultura. Solent agricolæ aratro inuertere radices filicis, uti filix pereat. Est autem hic locus ab impossibili.

Cædimus, inque vicem, &c.) Sententia vititur, qua ostendit quorsum pertineant exempla superiora. Hic autem versus ab Erasmo in Chiliadibus citatur more prouerbij. Est autem parcemia à militibus & gladiatoribus, qui cum magno impetu aduersarium inuadunt, interim corpus patefaciunt vulneribus.

Cæcum vulnus habes.) Reuertitur ad illud initium satyræ, quo reprehendebat adolescentem, qui cum virtutis esset expers, accedebat ad Rempublicam, seque magnificabat quod gratus esset populo. Est autem ita locutus per Allegoriam, ac continuabit metaphoram superiorem.

Egregium cum me vicinia, &c.) Hoc dicitur per hypophoram ab adolescēte, qui totus pendebat ab aura populari, ideòque se putabat commendabilem.

Viso si palles improbe nummo.) Hac antypophora insurgit Persius in adolescentem, cuius flagitia recenset ad confutationem.

Si puteal.) Puteal (ut inquit Porphyrio) locus erat ad quem conueniebant fœneratores. Dionysius Halicarnassensis ait cotem & nouaculam Nauij defossam fuisse in comitio ad læuam, qui locus appellatur puteus. A Romanis autem ait Cicero in libro de Diuinatione, ei loco impositum fuisse puteal. Est enim puteal, putei vmbella & operculum. Illic autem erat tribunal Prætoris.

Respue quod non es.) Claudit satyram Epiphonemate prouerbiali. Ducta est parcemia ab aulicis & his qui viuunt in comitatu principum, qui alienis opibus ut suis intumescunt, cum interim domi egeant.

SATYRA QUINTA.

Inducit hac Satyra Cornutū præceptorem suum mirātem, quod cū satyrā scribere instituisset poëta, materiam non perinde arduā, tam tragico initio vteretur, ut cētum linguas sibi optaret. Cui respondet Persi⁹, se id nō ad nugas petere, sed ad animum suum erga præceptorem exprimendum: qui alioqui tam est vehemens, ut vix cētum linguis possit exprimi. neque id immerito: nam ubi, inquit, ē pueritia excessivem, me dedidi tibi in disciplinam, & ætatem meā teneram adhuc optimis moribus formasti, & conuictu tuo, quo ita suaviter tecum sum usus, ut providētia quadam diuina videamur eodē ingenio nati, cū tamē vulgo tāta diuersitas sit studia.

V Atibus hic mos est, centum sibi poscere voces,
 Centum ora, & linguas optare in carmina centum:
 Fabula seu mæsto ponatur hianda tragædo,
 Vulnera seu Parthi ducentis ab inguine ferrum.
 Quorsum hæc? aut quantas robusti criminis offas
 Ingeris, ut par sit centeno gutture niti?
 Grande locuturi, nebulas Helicone legunto,
 Si quibus aut prognos, aut si quibus olla Thyestæ
 Feruebit, sæpe in sulso cœnanda Glyconi.
 Tu neque anhelanti, coquitur dum massa camino,
 Folle premis ventos, nec clauso murmure raucus
 Nescio quid tecum graue cornicaris ineptè,
 Nec scloppo tumidas intendis rumpere buccas.
 Verba togæ sequeris, iunctura callidus acri
 Ore teris modico, pallentes radere mores
 Doctus, & ingenuo culpam defigere ludo.
 Hinc trahere quæ dicas, mensamque relinque Mycenis
 Cum capite, & pedibus, plebeiâque prandia noris.
 Non equidem hoc studeo, bullatis ut mihi nugis
 Pagina turgescat, dare pondus idonea fumo.
 Secreti loquimur. tibi nunc hortante camæna

studiorum, ut vix millesimus quisque cum altero conueniat, sed diuersa sequatur

Excutienda damus prae cordia, quantaque nostra
Pars tua sit, Cornute, animæ, tibi dulcis amice
Ostendisse iuvat: pulsa, dignoscere cautus
Quid solidum crepet, & pictæ tectoria linguæ.
Hic ego centenas ausim deposcere voces,
Ut quantum mihi te sinuoso in pectore fixi,
Voce traham pura, tantumque hoc verba resignent,
Quod latet arcana non enarrabile fibra.
Cum primum pauido custos mihi purpura cessit,
Bullaque succinctis laribus donata pependit,
Cum blandi comites, totaque impune suburra
Permisit sparsisse oculos iam candidus umbo,
Cumque iter ambiguum est, & vitæ nescius error
Deducit trepidas ramosa in compita mentes,
Me tibi supposui: teneros tu suscipis annos
Socratico, Cornute, sinu: tunc fallere solers
Apposita intortos ostendit regula mores:
Et premitur ratione animus, vincique laborat,
Artificemque tuo ducit sub pollice vultum.
Tecum etenim longos memini consumere soles:
Et tecum primas epulis decerpere noctes.
Vnum opus, & requiem pariter disponimus ambo,
Atque verecunda laxamus seria mensa.
Non equidem hoc dubites, amborum fœdere certo

A. P E R S I I

Consentire dies, & ab uno sydere duci,
 Nostra vel aequali suspendit tempora libra
 Parca tenax veri, seu nata fidelibus hora
 Diuidit in geminos concordia fata duorum,
 Saturnúmque grauem nostro Ioue frangimus unâ:
 Nescio quod certè est, quod me tibi temperat, astrum.
 Mille hominum species, & rerum discolor usus:
 Velle suum cuique est, nec voto viuatur uno.
 Mercibus hic Italis mutat sub sole recenti
 Rugosum piper, & pallentis grana cumini:
 Hic satur irriguo mauult turgescere somno:
 Hic campo indulget. hunc alea decoquit: ille
 In Venerem est putris: sed cùm lapidosa chiragra
 Fregerit articulos veteris ramalia fagi,
 Tum crassos transisse dies, lucémque palustrem,
 Et sibi iam seri vitam ingemuère relictam.
 At te nocturnis iuuat impallescere chartis:
 Cultor enim iuuenum purgatas inseris aures
 Fruge Cleanthea. petite hinc iuuenésque senésque
 Finem animo certum, miserísque viatica canis.
 Cras hoc fiet, idem cras fiet. quid? quasi magnum
 Nempe diem donas? sed cùm lux altera venit,
 Iam cras hesternum consumpsimus: ecce aliud cras
 Egerit hos annos, & semper paulum erit ultrá.

Exhortatio ad
 iuuentutem, vt
 ex philosophia
 sibi virtutem,
 viaticū ad bea-
 ram vitam com-
 parat.

Nam quanuis prope te, quanuis temone sub uno
 Vertentem sese, frustra sectabere canthum,
 Cum rota posterior curras, & in axe secundo.
 Libertate opus est, non hac, qua ut quisque Velina
 Publius emeruit, scabrosum tesserula far
 Possidet. heu steriles veri, quibus una Quiritem
 Vertigo facit. hic Dama est non tressis Agaso,
 Vappa, & lippus, & in tenui farragine mendax,
 Verterit hunc dominus, momento turbinis exit
 Marcus Dama. papa, Marco spondente recusas
 Credere tu nummos? Marco sub iudice palles?
 Marcus dixit, ita est, assigna Marce tabellas.
 Hac mera libertas, hanc nobis pilea donant.
 An quisquam est alius liber, nisi ducere vitam
 Cui licet, ut voluit? licet, ut volo, vivere: non sum
 Liberior Bruto? mendo se colligis, inquit
 Stoicus hic, aurem mordaci lotus aceto.
 Hac reliqua accipio: licet, ut volo, vivere, tolle.
 Vindicta postquam meus à pratore recessi,
 Cur mihi non liceat, iussit quodcunque voluntas,
 Excepto si quid Masuri rubrica* vetavit?
 Disce, sed ira cadat naso, rugosaque sanna,
 Cum veteres auias tibi de pulmone reuello.
 Non pratoris erat stultis dare tenuia rerum

Libertate qui-
 de opus est ad
 virtutem, verū
 ea quæ animū
 à vitis & affe-
 ctibus prauis li-
 berat, non ea
 qua donatus
 aliquis Ro. ci-
 uis efficitur.

Syllogismo
 colligit seruū
 esse, qui cupi-
 ditatibus suis
 seruiat: etiam si
 sibi liber vi-
 deatur.

*notauit?

Prator liberta-
 tem vtcunque
 dare potest, sa-
 pientiā non po-
 test, vnde vera

libertas profici-
citur, & vitæ
officia. Nam le-
ges & sensus
cômunis, quos
uis docet, qui-
bus abstinendū
fit in cômune.
verū rectè sape-
re, veri speciē
à vero discer-
nere, moderatū
& liberalē, cū
opus est, & con-
tinentem esse,
parūque con-
tētum, hoc de-
mum est homi-
nis verè liberi.
quod si non ve-
rè aliquis, sed
fucatē boni vi-
ri speciem præ-
se feret, multo
minus liber e-
rit, sed manci-
pium.

Officia, atque usum rapida permittere vitæ.

Sambucam citius caloni aptaueris alto.

Stat contrà ratio, & secretam gannit in aurem,

Ne liceat facere id, quod quis vitiabit agendo.

Publica lex hominum, naturaque continet hoc fas,

Vt teneat vetitos inscitia debilis actus.

Diluis helleborum, certo compescere puncto

Nescius examen: vetat hoc natura medendi.

Nauim si poscat sibi peronatus arator

Luciferi rudis, exclamet Melicerta perisse

Frontem de rebus. tibi recto viuere talo

Ars dedit, & veri speciem dignoscere calles,

Nequa sub arato mendosum tinniat auro:

Quæque sequenda forent, & quæ vitanda vicissim,

Illam prius creta, mox hæc carbone notasti.

Es modicus voti, presso lare, dulcis amicis,

Iam nunc astringas, iam nunc granaria laxes,

Inque luto fixum possis transcendere nummum,

Nec gluto sorbere saluam Mercurialem,

Hæc mea sunt, teneo, cū verè dixeris, esto

Libérque, ac sapiens, pratoribus, ac Ioue dextro.

Sin tu, cū fueris nostræ paulò antè farina,

Pelliculam veterem retines, & fronte politus

**vapido Astutam* vasro seruas sub pectore vulpem:*

*Quæ dederam supra, repeto: funemque reduco.
 Nil tibi concessit ratio: digitum exere, peccas:
 Et quid tam paruum est? sed nullo thure litabis,
 Hæreat in stultis brevis ut semuncia recti.
 Hæc miscere nefas, nec, cum sis cætera fossor,
 Treis tantum ad numeros satyri mouere Bathylli.
 Liber ego. unde datum hoc sumis tot subdite rebus?
 An dominum ignoras, nisi quem vindicta relaxat?
 I puer, & strigiles Crispini ad balnea defer,
 Si increpui, cessas nugator? seruitium acre
 Te nihil impellit? nec quicquam extrinsecus intrat,
 Quod nervos agitet? sed si intus, & in iecore agro
 Nascuntur domini, quæ tu impunitior exis,
 Atque hic, quem ad strigiles scutica, & metus egit herilis?
 Mane piger stertis, Surge, inquit avaritia, eia
 Surge. negas. instat, surge, inquit. non queo. surge.
 En quid agam? rogitas? en, saperdam aduehe ponto,
 Castoreum, stuppas, hebenum, thus, lubrica Coa:
 Tolle recens primus piper è sitiente camelo,
 Verte aliquid, iura, sed Iuppiter audiet, heu heu.
 Vare regustatum digito terebrare salinum
 Contentus perages, si viuere cum Ioue tendis.
 Iam pueris pellem succinctus, & ænophorum aptas
 Ocyus ad nauem: nil obstat, quin trabe vasta*

Seruitus ab a-
 uaritia, quæ ho-
 minem mirè dis-
 trahit ad for-
 des & parfimo-
 niam, & ad pe-
 ricula subeunda
 sollicitat: contra
 luxuria ab om-
 nibus illis de-
 hortatur ad vo-
 luptates. exhor-
 tatur hac occa-
 sione, quæ mor-
 tuo nihil pro-
 derunt diuitiæ.
 vult autem mi-
 ferrimum serui-
 tutis genus, vi-
 tiis inter se cõ-
 trariis labo-
 rare.

A. P E R S I I

*Ægeum rapias, nisi solers luxuria antè
 Seductum moneat, quò deinde insane ruis? quò?
 Quid tibi vis? calido sub pectore mascula bilis
 Intumuit, quam non extinxerit urna cicuta.
 Tún' mare transfilias? tibi torta canabe fulto
 Cæna sit in transtro? Veientanúmque rubellum
 Exhalet vapida læsum pice sessilis obba?
 Quid petis? ut nummi, quos híc quincunce modesto
 Nutrieras, peragant auidos sudare deunces?
 Indulge genio, carpamus dulcia, nostrum est
 Quòd viuis: cinis, & manes, & fabula fies.
 Viue memor leti, fugit hora: hoc quod loquor, inde est.
 En quid agis? duplici in diuersum scinderis hamo.
 Hunc cine, an hunc sequeris? subeas alternus oportet
 Ancipiti obsequio dominos, alternus oberres:
 Nec tu, cùm obstiteris semel, instantique negaris
 Parère imperio, rupi iam vincula, dicas.
 Nam luctata canis nodum arripit, ast tamen illi
 Cùm fugit, à collo trahitur pars longa catenæ.
 Daue, citò hoc credas iubeo, finire dolores
 Præteritos meditor, crudum Chærestatus unguem
 Abrodens ait hæc, An siccis dedecus obstem
 Cognatis? an rem patriam rumore sinistro
 Limen ad obscænum frangam, dum Chrysidis vdas*

Argumento ex
 comœdia sum-
 pto ostēdit eū
 qui meretricio
 amore captus
 fit, liberū nō ef-
 se, nisi illum ex
 animo totū ex-
 cutiat, tū demū
 liberiorē futu-
 rū, quā is qui
 à prætorē ma-
 pumittitur,

Ebrius ante fores extincta cum face canto?
 Euge puer sapias, diis depellentibus, agnam
 Percute: sed censén' plorabit Daue relicta?
 Nugaris, solea puer obiurgabere rubra:
 Ne trepidare velis, atque arctos rodere casses,
 Nunc ferus, & violens: at si vocet, haud mora, dicas,
 Quidnam igitur faciam? ne nunc, cum accersor, & ultrò
 Supplicet, accedam? si totus & integer illinc
 Exieris, nunc nunc, hic hic, quem quærimus, hic est:
 Non in festuca, lictor quam iactat ineptus.
 Ius habet ille sui palpo, quem ducit hiantem
 Cretata ambitio? vigila, & ciceringere largè
 Rixanti populo, nostra ut Floralia possint
 Aprici meminisse senes: quid pulchrius? at cum
 Herodis venère dies, unctaque fenestra
 Disposita pinguem nebulam vomuere lucernæ
 Portantes violas, rubrumque amplexa catinum
 Cauda natat thynni, tumet alba fidelia vino,
 Labra moues tacitus, recutitque sabbatha palles.
 Tunc nigri lemures, ouoque pericula rupto,
 Tunc grandes Galli, & cum sistro lusca sacerdos,
 Incussere deos inflantes corpora, si non
 Prædictum ter mane caput gustaueris alli:
 Dixeris hæc inter varicosos centuriones,

Liberos non
 esse ait, cum
 ambitiosos o-
 mnes, tū super-
 stitiosos, & in
 primis Iudai-
 cis sabbathif-
 mis & ceremo-
 niis deditos.

A. P E R S I I

*Continuò Crassum ridet Vulpenius ingens,
Et centum Græcos curto centusse licetur.*

Commentarius in Satyram quintam.

Vatibus.) Principium huius satyræ encomiasticum est. Nam præceptorem suum laudat, à quo institutus est in philosophia. Reliqua pars verè satyrica est, atque adeò philosophica. Nam cæteros homines damnat, ac sordes esse dicit. Loquitur igitur de libertate animi, non de libertate corporis. Satyra ducta videtur à paradoxo Stoico, Quòd omnes stulti sint serui, solus sapiens liber.

Centum ora.) Solent poëtæ, præsertim Epici & Tragici, res graues descripturi, multas sibi linguas petere, vt possint scriptis magnitudinem & dignitatem æquare. Eorum exemplo exorsus est Persius.

Quorsum hæc.) Cornutus verba Persij interceptit. neque enim adhuc perfecta erat sententia. miratur itaque quid sibi velit hoc tragicum initium.

Grande loquuturi.) Admonet Persius à ratione decori. Nam decorum petit, vt stylus accommodetur rebus. Ergo magnificus debet esse in tragœdia, tenuis aut mediocris in satyra. Attamen obiter videtur reprehendere poëtæ vt nimis tumidos.

Progne.) Progne Tereo marito regi Thracum apposuit filium Ityn epulandum, quò vlcisceretur opprobrium sororis. Atreus quoque Thyestis fratris liberos iugulauit, & fratri epulados apposuit. Ergo his exéplis per synecdochen intelligit tragœdiâ.

Tu neque anhelanti.) Ait à Persio nihil grande describi. Nam alioqui grandi quoque opus esset dictione, cuius pronuntiatio multum spiritus postularet. Cæterum hæ metaphoriæ efficiunt allegoriam, & eodem omnes tendunt.

Nescio quid tecum graue, &c.) Ita graphicè expressit poëtæ rem aliquam magnam molientes. Interim enim dum cogitant, interdū edunt inter dētes stridorem: sic enim versum moliantur. Illud Cornicari citatur ab Erasmo in Chiliadibus vice prouerbij.

Nec sclopo tumidas.) Metaphora ducta est ab illis qui multum spiritus intra buccas concipiunt, quem postea copiosiore elidunt cum sonitu.

Iunctura callidus acri.) Hæc descriptio est satyræ, stylique Persiani. Verba autem togæ dixit, vel quia opponitur toga paludamento vel sago, vt ita tollat descriptionem bellorum: vel quia opponitur prætextæ. Est enim prætexta magistratuū, toga plebeiorum: vt ita significet verba popularia & exilia.

Et ingenuo culpam, &c.) Mirè aptauit stylum. Nam omnia superiora grauitate magna tumescebant. Hæc autem iam sunt hebetia. docet quoque quanta in his satyris sit reprehensio: quæ nimirum aliquid habent amaritudinis, & aliquid quoque ingenui ludi.

Non equidem hoc studeo.) Hac responsione Persius auertit suspensionem adulationis per prolepsin, vt laudes quibus Cornutum commendauit, minimè videantur esse simulatæ.

Pulsa cognoscere cautus, &c.) Metaphora est ducta ab illis qui scitilia emunt, quorum integritatem explorant sono. Et alia metaphora ducta est ab expolitionibus parietum, quibus ad ornamentum illinitur opus tectorium ex arenato, & ex marmurato, aut opus albarium ex pura calce.

Vece traham pura.) Demum adiicit causam illius propositionis qua est initio vsus, ac iustam ostendit postulationem fuisse ex amoris magnitudine. Hic autem intelligitur amplificatio mira amoris ex hyperbolica petitione.

Cum primum pauido.) Hac narratione primum explicat Persius beneficia quæ accepit à Cornuto: mox laudes Cornuti subiicit: quanquam ista beneficij commemo-

ratio laudi tribuenda est. Initium primæ adolescentiæ habet descriptionem ab enumeratione ab adiacentibus.

Mihi purpura cecidit.) Pueri nobiles apud Romanos gestabant prætextam: quæ vestis ita appellabatur, quia purpura prætegebatur. iidem gestabant bullam auream, quæ similitudinem cordis præ se ferebat. Deponere solebant prætextam ferè sextodecimo ætatis anno, quo tempore suspendebant Laribus bullam.

Permisit sparsisse oculos.) Deposita prætexta induebant iuvenes vestem puram, quæ etiam virilis appellabatur, atque eo tempore tyrones dicebantur, quia tum causis forensibus initiabantur. Itaque quia in re militari tyrocinium appellatur, idcirco vocabulo militari est usus. Est autem adnotandum, ab antiquis depictas fuisse in clypeis res quas gesserant. Itaque tyrones quorum nulla erant facinora, clypeum gestabant album.

Socratico Cornute sinu.) Commemorat quantum utilitatis ceperit ex studio philosophico, atque hanc rem fert acceptam Cornuto. Est igitur discipulus gratus in commendatione præceptoris. Metaphora ducitur ab arte fabrorum, ac certè ab eorum norma.

Apposita intortos, &c.) Hoc magnum est philosophiæ moralis officium, ut appetitus pareat rationi. Quod se adeptum fatetur Persius, doctrina Cornuti. Sequitur translatio ducta à plastis, qui fingunt imagines ex luto Samio aut terra: vel coroplathis qui conficiunt puppas.

Tecum etenim.) A signis describit benevolentiam qua persequabatur eum Cornutus, ut superiora fuerint officij, posteriora maximi amoris.

Non equidem hoc dubites.) Ab effectis colligit verisimiliter causam astrologicam: nimirum utrumque natum esse sub eodem sydere, cum utriusque sit eadem fortuna & idem studium, ut putes (secundum genethliacos) utriusque fuisse eundem horoscopus.

Nostra vel æquali.) Commemorat sydera duo benigna, Libram & Geminos, in quibus utriusque fuisse horoscopus colligit. Firminus libro 8. Matheos ab his duobus syderibus fluere putat multum bonorum. Gemini verò indicant amicitiam.

Saturnumque grauem.) Scribunt Astrologi Venerem & Iouem astra blandissima esse: Saturnum & Martem astra malefica, Mercurium indifferens. Ergo ait irradiatione Iouis in genitura & horoscopo positi mitigatam fuisse malignitatem Saturni, quæ admodum ipsi quoque astrologi tradunt.

Mille hominum.) Paulatim ingreditur felicitatem satyricam, ac posita generali sententia studium insectatur, & ex comparatione laudat Cornutum.

Hic satur irriguo.) Propositionem illam generalem explicat, utiturque inductione per distributionem. Alius, inquit, delectatur mercatura, alius luxuria, alius alea, alius ambitione, alius libidine.

In Venerem putris: sed cum.) Consequentia adiicit: & quantum incommodi oritur ex Venere, proponit, ut magis deterreat. Porro in articulis chiragricorum aiunt medici ita nonnunquam cutem intumescere, ut veluti lapillus efficiatur.

At te nocturnis.) Vicissim comparat studium Cornuti: & ex comparatione Cornutum laudat, vituperatis aliorum studiis. Commemorat præterea officia Cornuti & facta. Erudit enim iuvenes.

Petite hinc, &c.) Apostrophe est ad exhortationem, & allusio ad apophthegma Biasis. Suasit enim Bias filio suo ut viaticum sibi compararet senectuti utile: cum ita inteligeret Philosophiam & virtutem.

Iam cras hesternum, &c.) Hoc dialogo inducit exemplum hominis pigri, qui propter desidiam philosophiam non capebat, sed semper procrastinat: & tamen motus videbatur adhortatione Persij, sed vitam desidiosam relinquere non potest.

Nam quanuis prope te.) Allegoria est ducta à rheda. Sic enim significat pigrum

A. P E R S I I

illum hominem nunquam peruenturum ad illud cras, cum semper anteuertatur. Cæterum hîc Persius est vsus dictione Hispana pro recepta: & canthum vsurpauit pro ferro rotarum. Alioqui apud medicos canthus significat angulum oculi. Fabius cap. 9. libri primi.

Libertate opus est.) Locus hic est à rebus effectis. Nam philosophia parit libertatē. ergo probat eos qui philosophiæ sunt expertes, seruos esse, etiam si liberi sint iure gentium.

Publius emeruit.) Fabius in capite de definitione ait liberos habere nomē & prænomen, his carere seruos. Præterea liberi omnes Romæ tribum habent. Significat autem Persius maximam & iustam libertatem. Nec loquitur de libertinis Latinis aut de dititiis. Nam hi non consequebantur ius ciuitatis.

Heu steriles, &c.) Serui qui manumittebantur, alapa percutiebantur & circumgebantur.

Papæ, &c.) Argumentum est ab hominis illius iudicio petitum, quo probat sceleratum esse Damam, adeoque seruum: quoniam ista repugnant, liberum esse, & vitia habere.

Hæc mera libertas.) Conclusio est Ironica. alludit autem ad consuetudinem antiquorum. Serui enim manumissi in templo Feroniæ raso capite pileum sumebant.

An quisquam est alius, &c.) Syllogismus est integer, cuius maior propositio ducitur à definitione.

Stoicus hic.) Inducit argumentationi respondentem philosophum Stoicum, propterea quod hæc disputatio de libertate à Stoicis est sumpta. Acetum vsurpare solent Latini poëtæ pro sagacitate, acrimonia, & sale. Vide Erasum in prouerbio, Acetum habet in pectore.

Hæc reliqua accipio.) Ita respondet argumentationi, vt assentiatur maiori, minorem neget.

Vindicta postquam.) Nititur rursus ille argumentis assumptionem probare, sed argumenta pertinent ad libertatem civilem, quæ potestas est viuendi vt velis, dū non contra leges. Vindicta autem virga erat illa qua tangebatur caput illius qui manumittebatur apud prætorem. Nam manumissio fiebat, vt ait Cicero in Topicis, aut vindicta, aut censu, aut testamento.

Masuri.) Stabinius Masurius optimus fuit iurisconsultus tempore Tiberij Cæsaris. Huius sæpenumero meminit Gellius.

Disce. sed ira cadat.) Erasmus in prouerbio, Fames & mora, &c. ait metaphoram ductam esse ab animalibus, quæ fremitu narium concidunt in bilem, aut iracundiam profitentur.

Non prætoris erit.) Quod ille posuerat in probatione assumptionis, penitus negat Persius: aitque à prætore libertatem dari non posse.

Sambucam citius, &c.) Versus hic prouerbialis est, habetque comparationē, qua significat rem penè impossibilem. Est autem Sambuca apud Vegetium machina bellica, citharæ more funibus intentata, qua vti solent in oppugnatione oppidorum. Est autem calonis officium, ferre vallum & ligna. Potest accipi sambuca pro organo musico, quemadmodum apud Athenæum libro 14. Dipnosophistarum. sed prior significatio magis quadrare videtur.

Stat contrà ratio.) Epichèremate vititur huiuscemodi aduersus assumptionem: lex naturalis homines à vitio deterrere, & ad virtutem adhortatur, quæ vera libertas est: sed virtutis & vitij cognitio petenda est à philosophia: Ergo sine philosophia non est libertas. Propositio maior ducitur à lege naturali.

Diluis helleborum.) Duo sunt exempla ad confirmationem assumptionis. Nam est assumptio, sine philosophia virtutes & vitia cognosci non posse: quæ mox subiicitur.

Tibi recto vivere talo.) Hac assumptione complectitur multa philosophiæ præcepta & officia. Cæterum hæc metaphora ducta est ab illis qui non sunt scauri, id est prauis talis fulti. hi enim rectè incedunt.

Es modicus voti.) Argumentatio est hypothetica, qua complectitur ea quæ efficiunt libertatem animi. sed ex contrario intelligitur assumptio, vt dictum est, quòd scilicet his rebus ille careat.

Iam nunc astringas.) Metaphora est ducta à pueris, qui funiculo annexos nummos in via spargunt vt avaros decipiant: quia cum illi sese demittunt vt nummos rapiant, funem reducant.

Nec gluto sorbere.) Translatio est ducta ab helluonibus, qui vbi edulium aliquanto suavius viderunt, saliuam glutunt cum voluptate, quasi epulas illas liguriant. Sed saliuam Mercurialem dixit per periphrasim lucrum, quia Mercurius lucro præest.

Sin tu, &c.) Antithesis est, & argumentationem contrario sermone probat. Ostendit enim homines esse flagitiosos.

Nil tibi cōcessit ratio.) Exemplo docet, nihil à stultis rectè fieri posse. Atque hoc dictum est ex opinione Stoicorum, qui à solo sapiente bene aliquid geri putant, à reliquis malè. Vt autem hîc maximè probaret, rem sumpsit perfacilem, in qua stultus tamen peccauit.

Nec, cum sis cætera fossor.) Locus est à simili. Fuit autem Bathyllus chironomus, id est saltator vtens gesticatione. Ideoque illum appellauit Satyrum, à satyrica saltatione. Numeros dixit, propterea quòd in gesticatione sunt certæ pedum dimensiones, quæ efficiunt nunc dactylos, nunc proceleusmaticos, nunc alios pedes.

An dominum ignoras.) Hypophora est, quam soluit Persius obiecta seruitute animi, cum alter loqueretur de libertate corporis.

I puer, &c.) Comparatione probat non minus esse seruos eos qui sunt astricti vitiis, quàm qui heris: imò verò deteriorem eorum probat conditionem.

Mane piger stertis.) Probat esse seruum avaritiæ per fictionem. Addita est etiam prosopopœia, ac mirè est expressa avaritiæ molestia & grauissimum eius imperium.

Verte aliquid, iura.) Locus est suasorius ab obiectione incommodi. Cæterum allusio est ad prouerbum, Salinum lingere, quod de pauperibus atque inopibus vsurpatur. Quinetiam prouerbum amplificauit quadam hyperbole, quasi sit homini sal defuturus, atque ita cogatur, vt micæ salis colligat.

Iam pueris pellem.) Fingit poëta hominem persuasum, deinde inducit per prosopopœiam luxuriam loquentem, & illi ne nauiget suadentem: vnde fit vt quid sit agendum nesciat, & ambiguus hæreat.

Quid tibi vis?) Initium est orationis ab obiurgatione: adduntur & conuitia, infanum vocat & furiosum. nam furem intelligit ex causa efficiente. Addit amplificationem furoris ex magnitudine remedij. Nam bilis flaua, quæ sæpenumero adusta generat furem, calida est: cicuta autem frigidissima. Ideoque est deleteriū, id est remedium necans.

Quid petis, vt nummi.) Locus hic intelligendus est de vsuris loco priore. Locus posterior pertinet ad maius lucrum, quod comparatur mercatura. Hic locus est à spe boni.

Quòd viuis.) Proponit bona præsentia, & mortis metum. Adicit sententiam epiphonematicam, quam signo confirmat. Nam verba quæ celeriter fluunt & fugiunt, tempus significant velociter fugere. Cælius Rodiginus ait fabulam fieri, prouerbialiter dici pro fato fungi. Ducta videtur metaphora à lemuribus & laruis, de quibus poëta & vulgus fabulantur.

Nam luctata canis.) Qui semel reluctatus est affectui, nondum est liber. Id probat similitudine prouerbiali. Diuersum est prouerbum apud Erasmi, Lorum cum cane, quo significamus rem prorsus amissam, vt nulla sit spes recuperandi.

A. P E R S I I

Daue citò hoc credas.) Alia est species & hypothesis, desumpta (vt opinor,) ex alia Menandri comœdia. Nam apud Terentium in Eunucho similis est locus. Significat autem amore correptos esse seruos.

Diis depellentibus.) Colebantur à Romanis dij Auerruncij, qui malorum erant depulsores, vt à Græcis ἀειρκῆς. Suadet igitur vt furore liberatus illis sacrificet. Interpretes intelligunt Castorem & Pollucem.

Arctos rodere casses.) Metaphora est ducta à feris, quæ retibus implicatæ sæuire solent, & casses rodere vt se expédiant.

At si vocet.) Hic locus est parodicus. Est enim imitatus Persius initium Eunuchi, in quo dialogismus est adolescentis secum disputantis, essetne relicturus meretricem à qua exclusus fuerat.

Non in festuca.) Clausula est quæ distinctionem habet libertatis politicæ & philosophicæ. Cæterum per festucam vel intelligit vindictam, vel reuera festucam, quia in caput eius qui manumittebatur, spargebatur festuca, vt meminit Plutarchus.

Ius habet.) Totus locus tractatur inductione: ex qua colligit seruos esse vitiis obnoxios. Solebant ambitiosi ludis, viscerationibus, congiariis, & largitionibus captare gratiam plebis.

Cauda natat thynni.) Superstitiosos esse seruos asserit. Vtitur autem descriptione qua explicat qualis esset superstitio Iudaica, quæ Romam quoque irrepserat, vt multi Romani (quemadmodum Iuuenalis describit quartadecima satyra) eam superstitionem obseruarent.

Incessere deos instantes.) Erant Romæ sacerdotes Cybeles, quibus (vt Cicero testatur) permissum erat stipem cogere. Erant & sacerdotes Iſiaci, qui hanc superstitionem inuexerāt, vt dicerent Harpocratem, Osyrim & Isim eorum esse multatores, qui sacris eorum non obsequerentur ac superstitioni.

Continuò Crassum.) Claudit ita satyram, vt dicat istam sententiam de philosophia libertate displicere populo, hominibûsque militaribus.

S A T Y R A S E X T A.

Ad Cæsium Bassum eximium poëtâ Lyricum scribit, rogatque; num apud Sabinos hybernet, & cætu sese oblectet: se enim iam ad portum Lunæ, quæ in Liguria vrbs est, concessisse, de qua meminit Ennius: illic autem velle se quietè viuere, ab omni ambitione & strepitu alienissimum. unde

Ad mouit iam bruma foco te Basse Sabino?
Iamne lyra, & tetrico viuunt tibi pectine chordæ?
Mire opifex, numeris veterum primordia vocum,
Atque marem strepitum fidis intendisse Latinæ,
Mox iuuenes agitare iocos, & pollice honesto
Egregios luisse senes. mihi nunc Ligus ora
Intepet, hybernâtque meum mare, quâ latus ingens
Dant scopuli, & multa littus se valle receptat.
Lunai portum est opera cognoscere ciues,

Coriubet hoc Ennī, postquam destertuit esse
 Maonides, quintus paupone ex Pythagorao.
 Hic ego securus vulgi, & quid praparet Auster
 Infælix pecori, securus & angulus ille
 Vicini, nostro quia pinguior, et si adeò omnes
 Ditescant orti peioribus, vsque recussem
 Curuus ob id minui senio, aut cænare sine uncto,
 Et signum in vapida naso tetigisse lagena.
 Discrepet his alius: geminos horoscope varo
 Producis genio: solis natalibus est qui
 Tingat olus siccum muria vaser in calice emptā,
 Ipse sacrum irrorans patinæ piper: hic bona dente
 Grandia magnanimus peragit puer. utar ego, utar,
 Nec rhombos ideo libertis ponere lautus,
 Nec tenuem solers turdorum nosse saluam.
 Messe tenus propria viue, & granaria, fas est,
 Emole. quid metuas? occa: en seges altera in herba est.
 Ast vocat officium, trabe rupta, Brutia saxa
 Prendit amicus inops, rémq̃ue omnem, surdâque vota
 Condidit Ionio, iacet ipse in littore, & unâ
 Ingentes de puppe Dei, iâmque obuia mergis
 Costa ratis lacera. nunc & de cæspite viuo
 Frange aliquid, largire inopi, ne pictus oberret
 Cærulea in tabula, sed cœnam funeris hæres

occasione ca-
 pta eos ridet,
 qui nihil non
 agunt, vt hære-
 des suos locu-
 pletent, ipsi in-
 terea cum sum-
 ma parsimonia
 ac penè inopia
 victitent: & cō-
 tra eos qui pa-
 trimonium suū
 prodigunt.

Num sollicitus
 es, inquit poë-

A. P E R S I I

ta, ne parū magnificē effertur funus tuum ab hærede, si aliquanto commodius vixeris? certē ego, ait, si ob res feliciter à Cæsare gestas velim Diis hecatomben offerre, & populo epulū largiri, nihil morabor heredem meum.

*Negliget iratus, quòd rem curtaueris, urnæ
Ossa inodora dabit: seu spirent cinnama surdum,
Seu ceraso peccent casia, nescire paratus.
Tūne bona incolumis minuas? Sed Bestius urget
Doctores Graios, ita fit, postquam sapere urbi
Cum pipere & palmis, venit nostrum hoc maris experts,
Fœnifecæ crasso vitiantur unguine pultes.
Hæc cinere ulterior metuas? at tu, meus hæres
Quisquis eris, paulum à turba seductior audi:
O bone num ignoras? missa est à Cæsare laurus
Insignem ob cladem Germanæ pubis, & aris
Frigidus excutitur cinis, ac iam postibus arma,
Iam chlamydas regum, iam lutea gausapa captis,
Essedæque, ingentésque locat Cæsonia Rhenos.
Diis igitur, genioque ducis, centum paria, ob res
Egregiè gestas, induco. quis vetat? aude.
Væ, nisi conuiues: oleum, artocreasque popello
Largior: an prohibes? dic clarè: non audeo, inquis.
Exossatus ager iuxta est. age, si mihi nulla
Iam reliqua ex amitis, patrueis nulla, proneptis
Nulla manet patrui, sterilis matertera vixit,
Dèque auia nihilum superest: accedo Bonillas,
Cliuūque ad Virbi. præstò est mihi Manius hæres,
Progenies terræ: quære ex me, quis mihi quartus*

Sit pater, haud promptè, dicam tamen: adde etiam unum,
 Unum etiam, terræ est iam filius, & mihi ritu
 Manius hic generis propè maior auunculus exit.
 Qui prior es, cur me in decursu lampada poscis?
 Sum tibi Mercurius: venio deus huc ego, ut ille
 Pingitur. an renuis? vñ tu gaudere relictis?
 Deest aliquid summæ: minui mihi, sed tibi totum est
 Quicquid id est: ubi sit fuge querere quod mihi quondam
 Legarat Stadius, neu dicta repone paterna,
 Fœnoris accedat merces: hinc exime sumptus.
 Quid reliquum est? reliquum? nunc nunc impensius unge,
 Unge puer caules. mihi festa luce coquatur
 Urtica, & fissa fumosum synciput aure,
 Ut tuus iste nepos olim satur anseris extis,
 Cùm morosa vago singultiet inguine vena,
 Patritiæ immeiat vuluæ? mihi trama figuræ
 Sit reliqua, ast illi tremat omento popa venter?
 Vende animam lucro, mercare, atque excute solers
 Omne latus mundi, ne sit præstantior alter,
 Cappadocas rigida pingues pauisse catasta.
 Rem duplica: feci: iam triplex, iam mihi quartò,
 Iam decies redit in rugam. depinge ubi sistam,
 Inuentus Chrysippe tui finitor acerui.

An parcè &
 sordidè, iquit,
 me vis viuere,
 vt hæ res ne-
 quiter & per-
 ditè mea con-
 sumât: me ma-
 cerem inedia,
 vt ille sagine-
 tur?

Commentarius in Satyram sextam.

Incessit auaros Persius, qui miserrimè se macerant vt opes accumulent suis hæredibus. Scribit autem ad Cæsum Bassum poëtam Lyricum, suum familiarem, qui ex vrbe secesserat ad Sabinos, vt illic hybernaret. Fabius de Basso ita scribit, solum hunc esse cum Horatio qui ex lyricis legi debeat.

Mire opifex.) Cæsum Bassum laudat primùm à genere scripti, quia poëta est Lyricus: mox à materia, quia nunc res serias, nunc ioculares describit. Sedenim primordia vocum bifariam possumus intelligere, vel quòd sit antiquarius Bassus, vtaturque dictionibus antiquis: vel quòd poëmata scribat, quia ante prosaicam orationem poëmata condebantur. Nam apud Græcos primus author solutæ orationis fuit Pherecides.

Mihi nunc Ligus ora.) Topographia est, atque se hybernare in oppido luna, quæ est in confinio Liguriæ & Hetruriæ. Huius autem situm describit.

Lunai portum.) Lunensem portum, vbi hybernabat, Ennij testimonio laudat. Sed & Ennium satyrica dicacitate perstringit. Somniauerat enim in suum corpus migrasse Homeri animam.

Hic ego securus.) Explicat quàm beatè illic viuat, quàmque tranquillè: vt ex contrario captet occasionem satyræ, eòsque reprehendat qui dediti sunt auaritiæ.

Et signum.) Solebant antiqui obsignare esculenta & poculenta annuli signo, vt testatur Plinius, vt ea vindicarent à rapina. Auarus igitur obsignare solet lagunculas, alioqui vi no vapido repletas.

Discrepet his, &c.) Exorditur satyram antithesi, quam confirmat argumento à varia hominum natura petito: subnectitque probationem per distributionem.

Ast vocat officium.) Hac obiectione mirè expresse naturam auarorum, qui semper aliquid causantur & prætexunt auaritiæ suæ. Simulant enim à se accumulari opes vt opulentur amicis egentibus. quod docet Persius hac hypothesi.

Et vnà Ingentes de puppe dei.) Nautæ deos quosdam tutelares in naui habebant, quos etiam cum incessebat tempestas, si poterant seruabant. quinetiam naues ipsæ interdum numinibus dicabantur, vt tutior foret nauigatio.

Tùne bona incolumis, &c.) Hæredis est ista obiectione: cui quidem auarus respondet, immigrasse in urbem præcepta liberalitatis cum philosophis Græcis, à quibus expulsa est parsimonia.

Hæc cinere vltior.) Persius reprehendit auarum qui ista metueret: & exemplo proprio ostendit, legitima de causa esse liberaliter viuendum, ac liberaliter sumptus faciendos esse.

O bone, num ignoras.) Consuetudo erat, vt imperatores re bene gesta literas mitterent Romam laureatas. Caligula autem qui successit Tiberio, suscepit expeditionem Germanicam, ac sibi parari hoc nomine triumphum imperauit.

Iam chlamydes.) Descriptio est apparatus ipsius triumphi. Erat autem consuetudo, vt in pompam traducerentur captiui, atque adeò omnia ornamenta.

Diis igitur.) Ait se velle Hecatomben facere ob res ab imperatore scèliciter gestas: atque adeò ab hærede irritatus, congiarium dare vult populo, & epulum.

Age, si mihi nulla.) Dicitur hoc à poëta per prolepsim, quasi alter negaret se futurum eius hæredem. Ait itaque poëta se nihil morari hæredes legitimos, ac sibi aliquem futurum hæredem, quanquam ignobilem: qui quanquam ignobilis videtur, fortè originem duxit à prisca nobilitate.

Patruelis.) Fratres patruels sunt, secundum Iurisconsultos, qui nascuntur ex duobus fratribus. Sorores patruels, quæ nascuntur ex duobus fratribus.

Dèque auia nihilum superest.) Prouerbiū est, Multi Manij Ariciæ, quia Manius

illic templum consecrauit Dianæ. Alij accipiunt prouerbium de hominibus deformibus. Intelligi tamen videtur de his qui obscuro sunt loco nati, qui dicuntur è terra geniti.

Quære ex me.) Ait se ortum parentibus fortè ignobilibus, vt hic Manius fortè sit legitimus, & æquè nobilis. sed poëta sub sua persona alios notat.

Lampada poscis.) Versus est per epiphonema in captatores hæreditatis. Estque allusio ad prouerbium, Lampada tibi in cursu trado. Nam in sacris Promethei quidam cū facibus currebant, quas aliis fatigati tradebant.

Sum tibi Mercurius.) Ait hæredem debere boni consulere quicquid obuenerit, etiā si testator aliquid ex bonis diminuerit.

Coquatur vrtica.) Argumentum est à comparatione, hoc modo: debeone esurire, vt tuus hæres sit ditissimus, ac præstantissimis vescatur epulis?

Anseris exis.) Olim in pretio erat iecur anserinum, præsertim (vt ait Galenus) illius anseris qui ficu pastus fuerat, quod iecur appellabatur ficatum.

Vende animam lucro.) Inducit vel hæredem, vel quemlibet alium, suadentem vt opes multiplicaret: sed cum nullum reperiret finem vel modum opum aggerendarum, ex hominum opinione auaritiā detestatus, per apostrophē abruptam terminauit satyrā. Estque vsus nomine homonymo, quod & de diuitiis dicitur, & de syllogismo aceruali. Ait igitur, Chrysippum, quanquam multa scripserit de dialectica, attamen & syllogismo aceruali & cæteris præceptionibus tandem modum inuenisse: contrā auaros nullum habere finem pecuniæ congerendæ.

Pauisse catasta.) Quemadmodum ergastulum locum dicimus in quo serui operabantur: ita catasta loci dicebantur, in quibus serui vendebantur.

FINIS.

g ii

Extraict du priuilege du Roy.

Ar grace & priuilege du Roy il est permis à Thomas Richard, Libraire & Imprimeur de l'Vniuersité de Paris, d'imprimer ou faire imprimer vn liure intitulé *A. Persij Flacci Satyræ sex, Cum doctissimi cuiusdam viri commentariis, nunquam antehac in lucem editis.* lequel n'a point esté par cy deuant imprimé : & defendu par ledict Seigneur a tous autres Libraires, Imprimeurs, & personnes quelzconques, de non imprimer ne faire imprimer, vèdre ne distribuer en ces païs, terres & seigneuries, autres que ceux qui aurõt esté imprimez ou faict imprimer par ledict Richard, sur les peines cõtenuës es lettres du Roy nostre sire. Et ce iusques au temps & terme de six ans, à compter du iour & datte qu'ilz feront paracheuez d'imprimer : comme plus à plain est contenu par les lettres patentes sur ce donnees à Paris le sixiesme iour de Iuing, l'an mil cinq cens cinquante trois. Ainsi signé, Par le conseil Mole, & scellé sur simple queuë de cire iaulne.

